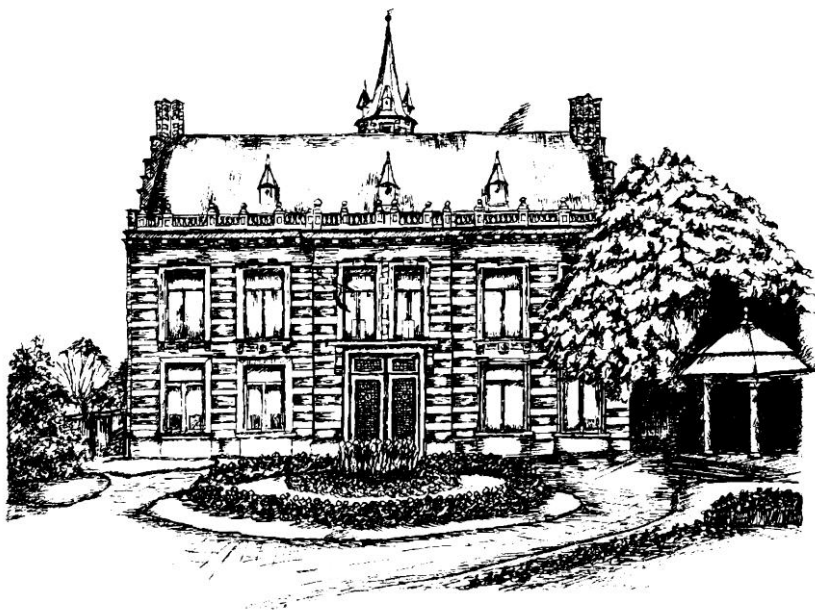

Driemaandelijks tijdschrift
Jaargang XXXIII nr. 4 – 2015
Afgiftekantoor Turnhout 1
Erkenningsnr. P708501
www.taxandriavzw.be

PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

Taxandria Nieuws

*Ledenblad van Taxandria,
Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige
Kring van de Antwerpse Kempen v.z.w.*

Inhoud

Woord vooraf	1
Uitnodiging lezing Harry de Kok over Dr. Paul Janssen	2
Impressie cultuurmarkt aan de Warande	3
Verslag van de lezing door prof. dr. em. Els Witte	5
Redactiesecretaris Guido Landuyt geeft de fakkel door aan bestuurslid Bert Tops	9
Verslag herdenking 226 jaar Slag van Turnhout (1789)	13
Even opfrissen: 25, 50, 75, 100, ... jaar geleden	14
125 jaar handboogmaatschappij De Nieuwe Olijftak uit Hoogstraten	21
Waardevolle vondst, Minderhout augustus 2015	24
Droevig nieuws uit de Taxandriatuin	25
Erfgoedbomen in Turnhout (deel 1): De unieke Ginkgo Biloba-boom in de Hofpoort	26
Nieuws uit het Stadsarchief van Turnhout	32
Erfgoednieuws	32
Een geslaagde zoektocht naar een adellijk portret	33
Nieuwe, volledige lijst Turnhoutse gesneuvelden WOI	35
Transcriptie Schepenakte Turnhout	39
On(t)roerend erfgoednieuws	40
Schenking uitgebreid scoutsarchief	40
Boekbespreking: 40 jaar Vzw Technico	41
Boekbespreking: IJsboerke	42
Indexen Turnhoutse begijnen online	43
Een beknopte levensschets van Benedictus Marie Leflot - Depelchin	44
Davidsondslezing: WOI - door prof. dr. Bruno De Wever	49
Overlijdens	50
Een schilderij uit de Taxandriacollectie	51
Monument van de Eerste Wereldoorlog	53
Ziekte en zorg in de Kempen. Renier Snieders, geneesheer in de 19de eeuw	54
Aanwinsten nieuwe boeken Wetenschappelijke Stadsbibliotheek Taxandria	55
Foto (voorlopig?) onbekend nummer 21	56

Beste Taxandrialid,

Nu het herfstweer ons noodzaakt meer binnen te zitten, ontstaat er zo ook meer tijd om te lezen. Taxandria wil u daar graag bij helpen. U hebt een 56 blz. tellende nieuwsbrief vast met zeer uiteenlopende historische onderwerpen. Niet enkel maken we reclame voor de lezing van Harry de Kok over Dr. Paul Janssen en kan u enkele verslagen van vorige activiteiten lezen. We houden u ook op de hoogte van al wat er in Turnhout en de Kempen op historisch vlak is gebeurd of nog zal plaatsvinden. Een nieuwe rubriek vraagt wat extra aandacht. Bij de Provincie Antwerpen riep men het voorbijge jaar op om de zgn. *erfgoedbomen* te inventariseren. Ook de *vrome bomen* (bomen bij kapellen en kerken) in de provincie werden opgelijst. Op de goed uitgebouwde website van *Inventaris onroerend erfgoed* staat sinds kort ook een onderdeel *houtig erfgoed* binnen de *Inventaris van het Landschappelijk Erfgoed*. Groene stad Turnhout kan uiteraard niet achterblijven! Na een korte zoektocht in de binnenstad vonden we direct enkele bomen met een verhaal. De eerste boom, de Ginkgo Biloba in de Hofpoort, bijt de spits af. Mocht u meer info of verhalen hebben over andere (speciale) bomen in het Turnhoutse, zijn we zeker geïnteresseerd. Er is nl. amper tot geen archiefmateriaal terug te vinden over dit *erfgoedgroen*... Deze rubriek moet ons bewust maken welke groene rijkdom we bezitten en best ook in goede condities kunnen behouden en zelfs koesteren.

Intussen zit het Taxandriabestuur niet stil. Naast onze zoektocht naar kwaliteitsartikelen voor ons volgende Jaarboek (een zgn. *call for papers*), zijn we volop bezig met de opmaak van een brochure met een beknopte geschiedenis van Turnhout voor het ruime publiek, begeleiden we het uitwerken van een educatief project voor het Taxandriamuseum, gaan we op zoek naar verloren gewaande kunstvoorwerpen die van belang zijn voor de lokale geschiedenis en hebben we het voorrecht om af en toe interessante schenkingen van archieven, foto's en andere voorwerpen in ontvangst te mogen nemen.

Kortom, wie vindt dat erfgoedwerk in de Antwerpse Kempen een saaie boel is, heeft het volledig fout. Dat bewijzen we u graag met de inhoud van deze nieuwsbrief. Veel leesplezier!

Bert Hendrickx
Voorzitter

Lezing door dhr. Harry de Kok op woensdag 9 december: kennismaking met een wereldberoemd Turnhoutenaar Dr. Paul Janssen

Op woensdag 9 december om 20.00 uur zal dhr. Harry de Kok een lezing houden op de zolder van het Taxandriamuseum, Begijnenstraat 28.

Paul Janssen werd geboren te Turnhout op 12 september 1926 als zoon van Dr. Constant en van Margriet Flerackers. Hij stierf te Rome op 11 november 2003. Dr. Paul behoort ongetwijfeld tot de meest productieve onderzoekers naar nieuwe geneesmiddelen van de 20ste eeuw. Hij ontving daarvoor talrijke hoge binnen- en buitenlandse onderscheidingen waaronder 22 eredoctoraten en zeer vele ereprofessoraten in binnen en buitenlandse universiteiten. Paul Janssen werd erburger van Turnhout en Vosselaar. De koning verhef

hem in de adelstand met de titel van baron. Dr. Paul bleef een eenvoudig, bescheiden en minzaam man. Weinig Belgen hebben op wereldvlak zoveel betekend voor de gezondheid van de mens als dr. Paul.

Omdat Harry de Kok Dr. Paul zeer goed gekend heeft, wil hij een persoonlijke getuigenis en een eerbetoon afleggen. Wat voor man was hij, de legendarische en misschien wel geniale Dr. Paul?

Harry de Kok volgt daarbij drie uitgangspunten:

- hoe leerde Harry Dr. Paul kennen en hoe bleven ze elkaar regelmatig ontmoeten. Hoe Kempens voelde hij zich?
- Wat weten we over de familie Janssen? Ze bewogen zich in de regio Vlimmeren, Rijkevorsel, Turnhout, Vosselaar en Beerse.
- Een kort overzicht van de bedrijfsgeschiedenis vanuit de unieke en persoonlijke invalshoek van Dr. Paul.

Harry de Kok volgde Raymond Peeters in 1973 op als stadsarchivaris van Turnhout en in 1979 als conservator van het Taxandria-museum. Hij is licentiaat-geaggregeerde geschiedenis (Rijksuniversiteit Gent). In november 2009 ging hij, nadat hij meer dan vijfendertig jaar de leiding had over het archief en de stedelijke musea van TRAM41, met pensioen. Hij publiceerde diverse werken over Turnhout en de Kempen. Voor een uitgebreide bio(biblio)grafie verwijzen we graag naar het Taxandria Jaarboek 2009, het Turnhoutse geheugen van Brabant, deel I, p. 13-45.

Impressie cultuurmarkt aan de Warande

De Taxandriakring was op zondag 13 september, net als de meeste andere Turnhoutse socio-culturele verenigingen, aanwezig op de cultuurmarkt in de voortuin van De Warande. Enkele geïnteresseerden werden lid, nieuwe contacten werden gelegd, trouwe leden werden begroet en verdere afspraken werden gemaakt. Kortom, een geslaagde dag! Dank aan Cultuurcoördinatie voor de organisatie.

En dat we in goed gezelschap waren? Dat is wel duidelijk.

Verslag van de lezing door prof. dr. em. Els Witte: Het Verloren Koninkrijk, het harde verzet van Belgische Orangisten tegen de revolutie 1828-1850

Voor zo'n zestig belangstellenden gaf dr. Els Witte (emeritus hoogleraar geschiedenis aan de Vrije Universiteit Brussel) op 22 september 2015 in een auditorium van het HIVSET een lezing over het Belgische orangisme. Dit gebeurde naar aanleiding van de 200ste verjaardag van de start van het Verenigd Koninkrijk in 1815 en de publicatie vorig jaar van een lijvig boek over het onderwerp.

Eerst ging de spreker in op de vraag waarom na bijna 200 jaar er nog maar weinig geweten is over het orangisme (aanhangers van het Verenigd Koninkrijk in België). Een belangrijke reden is dat de orangisten de verliezers waren van de geschiedenis. Die krijgen van de historici nooit veel belangstelling: zij symboliseerden immers de oude wereld, terwijl de geschiedschrijving vooral probeert om relevante transformaties aan te geven. Zij die hiertoe geen bijdrage leverden, doen er vaak niet toe.

Veel werken geven dan ook deze interpretatie weer. Rond 1830 braken een aantal liberale, nationalistische revoluties uit, onder andere in het toekomstige België. Henri Pirenne was een typisch kind van zijn tijd, door erg reductionistisch de klemtoon te leggen op het nationale aspect van de revolutie. In deze Belgische visie paste het orangisme niet. Het was voor hem een kleine beweging, ongevaarlijk en weinig relevant. De beschikbare bronnen zijn nochtans erg rijk, maar de meeste bevinden zich in Den Haag en zijn dikwijls opgesteld in geheimschrift. Een voorbeeld is het archief van Luikenaar Henri Gregoire, dat zich bevindt in het Koninklijk Huisarchief. Hij was de verbindingsman tussen België en het politieke centrum in Den Haag en gelukkig maakte hij ook kladjes van zijn brieven. Na haar emeritaat had de spreker tijd genoeg om al dit materiaal te gaan onderzoeken.

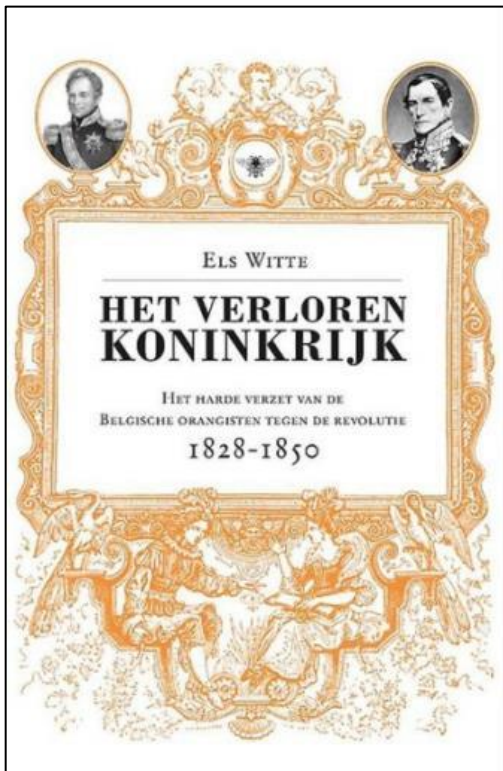
Vervolgens handelde de spreker over de beweging zelf. Het is bekend dat de organisten tevreden waren met het Verenigd Koninkrijk, maar een globaal beeld van alle betrokken groepen ontbrak tot nu toe. Het ging vooral om een elite: adel, voormalige bestuurders, economische toplieden, maar ook personen uit de middenklasse.

De adel telde in het Zuiden zo'n 700-800 leden; berekend is dat zo'n twee derde orangist was. Willem I voerde immers een restauratiebeleid: hij probeerde de adel voor zich te winnen door hen belangrijke functies toe te kennen. De adel was in het algemeen ook legitimistisch georiënteerd, velen werden na de revolutie dan ook brutaal afgezet en zij wilden natuurlijk hun functies terug. Ambtenaren waren

een tweede belangrijke groep. Ze legden de eed van trouw af aan België, maar bleven binnenskamers orangist. Na controle door de Belgische staat bleek 30-40% orangist te zijn. Hetzelfde gold voor het leger: vele officieren wilden restauratie en waren betrokken bij samenzweringen. Industriëlen hadden economische motieven om trouw te blijven aan het huis van Oranje. Willem I promootte immers de industrialisering van het Zuiden en zocht actief naar beschikbaar kapitaal. Ook in middengroepen die verwant waren met de elite bestond er aanhang.

Het orangisme was vooral een grootstedelijke beweging, maar ook in kleinere steden waren er orangisten (zoals in Turnhout).

Er ontstonden ook bannelingsoorden, zoals Aken (waar de Luikenaars naartoe vluchtten), Parijs en uiteraard ook Den Haag. Het orangisme was zeker geen marginale politieke beweging; de politieke participatie was in 1830 immers erg klein. Er waren zo'n 40.000 kiezers voor het Nationaal congres (van wie de helft niet is gaan stemmen), de spreker telde zo'n 10.000 orangisten. Het bewijst het numerieke belang van de beweging.

De eerste vijf maanden na de revolutie in september 1830 waren erg precair; er waren tal van samenzweringen en coups.

Portret van Willem I, koning der Nederlanden, Joseph Paelinck, 1819

Deze zijn niet gelukt omwille van een aantal factoren. De orangisten wilden de prins van Oranje op de Belgische troon, maar in het Noorden wilden velen ook de scheiding. Toch is er sterk oppositiewerk geleverd, o.a. via kranten zoals de 'Messenger de Gand' om te tonen dat velen niet akkoord waren met de revolutie en met de kroning van Leopold I tot Belgische koning. Dit harde verzet is echter ook hard aangepakt; er zijn lynchpartijen en fysieke aanvallen geweest. Verder

werd de persvrijheid beknot. Midden 1834 kwam er een anti-orangistische repressiewet; elke uiting van orangisme was voortaan strafbaar. Van de uitvoering ervan is ook effectief werk gemaakt. Het waren harde slagen voor de orangistische beweging.

Daarna ging de spreker in op de relatie tussen de orangisten en de ontluikende Vlaamse Beweging. De grondleggers hiervan, zoals de literator Jan Frans Willems, waren tevens orangisten geweest. Logisch, want koning Willem promootte de vernederlandsing van Vlaanderen. Maar hun houding tegenover de Belgische staat veranderde omdat anders hun jobs in gevaar kwamen. Ze gingen dan ook vrij snel de Belgische regering aanvaarden. Ze kregen daarna zelfs subsidies voor hun werkzaamheden. Het orangisme was overigens een Franstalige beweging: Gregoire kende bijv. geen woord Nederlands. Zo geraakte het orangisme afgesneden van de Nederlandstalige middengroepen in Vlaanderen.

Tot slot besprak prof. Witte de relatie van de orangisten met het Noorden.

Ze was erover verwonderd hoe weinig steun er was. De publieke opinie was immers overwegend anti-Belgisch en was tegen restauratie. Dat verklaart overigens de codering van vele boodschappen: in het openbaar voerde de koning noodgedwongen een voorzichtig beleid, binnenskamers steunde hij de orangisten. De druk nam toe om een einde te maken aan het verzet: in 1838-1839 werd het verdrag van de 24 artikelen goedgekeurd en werden er diplomatieke betrekkingen aangeknoopt. Daarna kalfde het orangisme geleidelijk af, zeker na de dood van Willem I in 1843. In 1848 kwam er een golf van democratische revoluties en bood Willem II Leopold I militaire steun aan. Willem III heeft daarna definitief komaf gemaakt met het politieke orangisme. Er was echter ook een cultureel orangisme dat veel langer heeft bestaan, o.a. bij de loges. Zo is prins Frederik door de Gentse loge Septentrion erkend als haar grootmeester. Het ging hier om een uitgesproken heimweecultus.

Tijdens de vragenronde ging het o.a. over religie en orangisten. Vele orangisten (zoals de edelen) waren wel degelijk katholiek, de Kerk heeft trouwens pas na verloop van tijd de kant gekozen van de revolutionairen. De orangisten waren de pauselijke encycliek Mirari Vos uit 1832 erg genegen omdat deze een steunbetuiging was voor Willem I.

Verder gaf prof. Witte nog uitleg over het gebruikte geheimschrift en de decodering ervan. De sleutel ervoor (decoderingstabellen) heeft ze pas gevonden op het einde van haar onderzoek in het archief van de Nederlandse politicus P.L.S. Van Gobbelschroy. Het is cruciaal geweest om haar onderzoek tot een goed einde te brengen.

Sam Van Clemen

Voor het verhaal van de Orangisten in Turnhout verwijzen we graag naar de boekbespreking die Sam Van Clemen maakte in de 4de Taxandria Nieuws van 2014, p.15-18.

Redactiesecretaris Guido Landuyt geeft de fakkel door aan bestuurslid Bert Tops

Tijdens een gezellige BBQ in de Corsendonckboerderij van de familie Van Damme (met hartelijke dank aan Marie-Paule en Luc!), heeft het bestuur een speciaal moment gereserveerd voor onze goede vriend Guido Landuyt.

Hij gaf nl. bij de start van het nieuwe cultuurseizoen zijn ontslag als redactiesecretaris bij Taxandria.

Toen ik dit woordje voorbereidde, stond ik versteld van Guido's op-eenvolgende jobs binnen het onderwijs, de vele tientallen activiteiten buiten het onderwijs, een uit de kluiten gewassen wetenschappelijk werk en een enorm oeuvre aan geschreven boeken, catalogi, artikels en andere bijdragen.

Eerst was hij onderwijzer ad interim in het Sint-Jozefcollege, later leraar in het Klein Seminarie en het VITO in Hoogstraten. Even was Guido directeur in een technisch instituut in Wilrijk. In de jaren '80 werd hij provisor en nog later adjunct-directeur in het klein Seminarie, om uiteindelijk zijn professionele loopbaan te eindigen zoals het begon, als leraar geschiedenis in het Klein Seminarie.

Eén van de voordelen van het onderwijs, is de zee aan vrije tijd die je al dan niet zinvol kan invullen. Volgens mij zaten er bij Guido meer dan vierentwintig uren in een dag en kan ik misschien beter opsommen waar Guido zich niet mee bezighield. Toch een fors ingekort lijstje:

Leider, bondssecretaris, gouwhoofdman, hoofdredacteur, nationaal verantwoordelijke van de KSA-Jong Vlaanderen, voorzitter van de Turnhoutse afdelingen van het Katholiek Jeugdverbond en van de CVP-jongeren, lid van de Culturele Raad, conservator van het Speelkaartenmuseum en lid van de raad van beheer van de Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie.

Maar hij was ook van 1973 tot nu verantwoordelijke voor de kindervieringen in de Pinksterparochie en catechist in de Blijde Boodschapparochie en werd hij opgenomen in de Vereniging van Kempische schrijvers.

Als dit nog niet voldoende was. Neen.... Hij organiseerde nog enkele tientallen tentoonstellingen, congressen, colloquia en was hij medewerker bij verschillende wetenschappelijke werken als bijvoorbeeld “de nieuwe encyclopedie van de Vlaamse Beweging”, Bijdragen tot de Geschiedenis van de UAntwerpen, Wetenschappelijke Tijdingen van KULeuven, het Tijdschrift van het Gemeentekrediet en ga zo maar door...

Tenslotte, als een stevige saus bovenop al deze activiteiten, schreef Guido van 1975 tot nu bij benadering 150 gepubliceerde, veelal, historische bijdragen in boeken, tijdschriften en catalogi.

Zijn dada's zijn overduidelijk de onderwijsgeschiedenis in de brede zin van het woord, industriële archeologie, speelkaarten, strips en sinds kort de processies. [...]

Eén woord is in voorgaande opsomming nog niet gevallen, nl. Taxandria! Guido is sinds 1976, dus al bijna 40 jaar, bestuurslid van de Kring en van 1979 tot 1989 lid van de Raad van Bestuur van het Taxandriamuseum. Van 1981 tot nu was hij ook redactiesecretaris van het Jaarboek van de Kring. Op dit laatste wil ik graag focussen.

Zijn eerste beleidsdaad was de hopeloze publicatie-achterstand weg te werken. Er waren nl. al twee jaar geen Taxandria jaarboeken meer ver-

schenen. Met één truc, zoals in 1974, publiceerde hij een driejaarsboek voor de periode 1979-1981 en kon hij met een propere lei en een juiste timing starten.

In die 34 jaar als redactiesecretaris, is er veel veranderd. In de eerste jaren werden nog artikels ingeleverd geschreven met vulpen of getypt. Die werden dan in de drukkerij nog met de monotype of met de hand gezet.

Termen als “weduwen (of weven) en wezen” waren in de drukkerijen van vroeger dagelijkse begrippen. Voor wie het niet mocht weten. Dit zijn tekstregels van een alinea die alleen achterblijven in een vorige kolom of alleen komen te vallen in de volgende kolom. Wat typografisch niet mag. Het heeft Guido heel wat gevloek opgeleverd. Ook het plaatsen van voetnoten in een artikel was in het pré-digitale tijdperk geen sinecure.

Het was toenmalig voorzitter Jef Roymans die ervoor zorgde dat ook Taxandria het digitale tijdperk binnentrad. In een tijd dat vele auteurs meer betrouwden op hun pen en schrijfmachine dan op een computer, zorgde hij voor een dactylo om alles om te zetten in toen nog WordPerfect 4.2. Ondertussen worden gelukkig de meeste artikels digitaal ingeleverd en kan de *zetterij* al die schriftverwerkers aan.

In het begin was het Guido's gewoonte om tijdens het productieproces elke week bij Matthys-Beccu binnen te lopen. Daar bracht Guido dan vele uren door om met argusogen op zoek te gaan naar dat laatste foutje, een ontbrekende naam, een foute vermelding van een jaargang.

Maar de technologie stond niet stil.

Buiten de enkele keren dat het ging om afspraken te maken met de WP-tikkende medewerker, liep het meeste Taxandriawerk vanaf het einde van de jaren '80 via de telefoon.

Guido schreef hierover zelf in het huldeboekje voor Jef Roymans van 2010: *“Aan de ene kant waren er de allo-Guy-telefoontjes van Jef om te informeren naar de voortgang van het maken van een nieuw jaarboek. Aan de andere kant, en dat moet ik bekennen, kon je Jef, en dat waren mijn telefoontjes, gebruiken voor de moeilijke klussen. Bij voorbeeld als ik afspraken maakte met de drukker over de leveringsdata van drukproeven, en problemen vreesde, schakelde ik Jef in. Ik kende de verhalen van vroeger: “Onze Raoul is onderweg” terwijl men aan de uitdraai van de proeven nog moest beginnen. Een telefoontje naar Jef van: “Vrijdag mogen de drukproeven gehaald worden”. En Jef speelde het klaar. Wat mij in het verleden menigmaal twee tot drie pogingen had gekost om die proeven vast te krijgen, realiseerde hij meestal van de eerste keer. “*

Guido was niet enkel perfect op de hoogte van de vroegere en huidige druktechnieken en layoutregels. Bovendien wist hij ook inhoudelijk teksten wat bij te sturen en indien nodig het kaf van het koren te scheiden. Dit zijn kwaliteiten die je zelden in één persoon vervat ziet.

Een opmerkelijke verdienste van Guido is zonder twijfel het feit dat sinds 1981 de meeste jaarboeken netjes op tijd in het voorjaar verschenen.

Al vele jaren waarschuwt Guido mij dat hij op zijn zeventigste verjaardag ontslag zal nemen als redactiesecretaris. En hij heeft woord gehouden. Hij vindt dat hij eindelijk rust verdient en dat gunnen we hem van harte.

Het is ook niet onbelangrijk dat we een waardige opvolger hebben gevonden. Bert Tops zal voortaan de taak van redactiesecretaris op zich nemen. De praktische kant van deze functie is door de digitalisering iets gemakkelijker geworden. Het zal nochtans een hele opdracht zijn voor Bert om de kwaliteit van het Taxandria Jaarboek ook de volgende jaren op peil te houden.

Beste Guido,

Van harte bedankt voor het intensieve en volgehouden redactiewerk. We hopen je nog lang als lid van het Taxandriabestuur te mogen begroeten. En we wensen je nog vele rustgevende jaren, ... maar ik vermoed dat al je dagen –zoals je hele vorige leven- goed gevuld zullen zijn.

Bert Hendrickx
5 september 2015

Verslag herdenking 226 jaar Slag van Turnhout (1789)

Zaterdag 24 oktober was het Comité “herdenking Slag van Turnhout” te gast op de bovenverdieping van het Taxandriamuseum. Na een verwelkoming door Chris Vanwijnsberghe bracht schepen Francis Stijnen een gesmaakte uiteenzetting over de rol die generaal Jan Andries vander Mersch in de Brabantse Omwenteling speelde.

Nadien vertelde Bert Hendrickx aan de hand van vele afbeeldingen het verhaal van het bijna 500 jaar oude Huis metten Thoren, het huidige Taxandriamuseum. Tussendoor waren er kooroptredens van Ars Musica, onder leiding van Jo Suykerbuyck. Het vervolg van de activiteiten vond buiten plaats. Eerst waren er geweerschoten van de “Turnhoutse patriotten” in de voortuin van het museum, nadien een bloemenhulde aan het monument op de Grote Markt en tenslotte een drankje onder de pui van het stadhuis. Kortom een geslaagde namiddag!

Foto's TRAM41, Ingrid Rombaut,

Zie ook op <http://www.slagvanturnhout.be/herdenking-2015.html>

Nieuwsbrief Taxandria 4, 2015

Even opfrissen: 25, 50, 75, 100, ... jaar geleden

- In 1465, 550 jaar geleden, reisde een schoonbroer van de koning van Bohemen, Leon, heer van Rozmital en Batna, door West-Europa. Hij was uit Praag vertrokken op 26 november, met een gevolg van veertig begeleiders en tweeënvijftig paarden. Doel van de reis was ervaring op te doen, andere zeden en gewoonten en militaire gebruiken te leren kennen en christelijke bezienswaardigheden te bezoeken. Via Neurenberg, Frankfurt en Keulen bereikte het konvooi Gelderland en reisde vandaaruit over 's Gravenhage, Turnhout, Lier en Mechelen naar Brussel, waar de heer van Rozmital in januari 1466 hoffelijk ontvangen werd door hertog Filips de Stoute. Een man uit het gevolg van de Bohemer, Schaschek, schreef een nauwkeurig verslag van de tocht: "Turnouth. Deze plaats is groot en geplaveid zoals een stad. Ze wordt geregeerd door twee rechters. De huizen zijn er goed gebouwd, en allemaal bedekt met leistenen; men telt er vijf kerken. De hertog van Bourgondië komt er vaak, om zich te vermaken met de jacht; want grote wouden omgeven het, rijk aan allerlei soorten wild." Uit de rekeningen van de schout (vermoedelijk een van Schascheks "twee rechters") weten we dat er in dat jaar in Turnhout één misdrijf voorviel: een zekere Coppens van Doerne heeft ene Janne Ackermans gedood, maar omdat de zaak een ongeval was, staat de schout toe dat coppens van Doerne er met een boete van 25 rijns gulden vanaf komt.

Hinc in alium pagum progressi sumus Turnouth nomine: is est magnus et lapide constratus, in urbis similitudinem. Hunc duo Judices regunt. Aedes in eo bene extructae, omnesque tegulis lapideis contextae, atque insuper quinque templa visuntur. Eo Dux Burgundiae saepius venationis causa secedere solet. Circa eum etenim pagum silvae sunt amplae, variarum ferarum copia refertae.

Citaat uit: Des böhmischen Herrn Leo's von Rožmital Ritter-, Hof- und Pilger-Reise durch die Abendlande 1465-1467 : Beschrieben von zweien seiner Begleiter. Itineris a Leone de Rosmital nobili bohemo annis 1465-1467 per Germaniam, Angliam, Franciam, Hispaniam, Portugalliam atque Italiam confecti, commentarii coaeui duo, Schmeller, Johann Andreas, Stuttgart, 1843.

- In de winter van 1740 op 1741 heerste in onze streek een hongersnood.
- Op 15 november 1815, 200 jaar geleden, werd een nieuwe begraafplaats aangewezen ter hoogte van de Broekzijde en de Kwakkelstraat, nadat burgemeester Sanen op 13 november verboden had om nog in de binnenstad te begraven.

- In 1840 werd de Warandestraat gekasseid.
- In 1865 hadden “nog maar” 1.148 mensen openbare steun nodig.
- Op 24 november 1865, 150 jaar geleden, overleed Josephus Adrianus Augustus Dierckx. Hij was eerst secretaris en later voorzitter van de Kamer van Notarissen. Drie dagen later was een enorme volksmassa getuige van de lijkdienst.
- In december 1890, 125 jaar geleden, was de winter zo koud dat de Maas en de Schelde dichtvroren.
- Er bleek in 1915 een enorme vaderlandsliefde te zijn bij de Turnhoutse bevolking. 256 van de 506 borelingen kregen als voornaam Albert of Elisabeth.

- In de kerken van Turnhout werd dagelijks een smeeklied gezongen. Omdat dit lied zeer vaderlandslievende woorden bevatte, ontving de pastoor-deken op 13 december 1915 een schrijven waarin een verbod werd opgelegd dit smeeklied nog te zingen. De afdrukken die nog in zijn bezit waren, moesten onmiddellijk worden binnengebracht.
- Op 31 december 1915 wilden de Duitse bezetters oudejaarsavond op een bijzondere wijze vieren. Om 8 uur 's avonds werd een lichtstoet gevormd waaraan gans de bezetting deelnam. Onder het spelen van enige aria's hield de stoet, vergezeld van een dertigtal fakkeldragers, een optocht door de voornaamste straten van Turnhout. Daarna keerden de soldaten in hun lokalen terug om zich te vermaken. Dit vermaak bestond grotendeels uit het drinken tot laat in de nacht.
- In 1940, 75 jaar geleden, werd het ambt van torenwachter afgeschaft. De laatste torenwachter van de Turnhoutse Sint-Pieterstoren was Edouard Boogers (25 januari 1875 - 11 december 1947). Hij trad in dienst op 1 augustus 1926.

De torenwachter blies de uren op zijn bugel langs de vier gewesten door de galmgaten van de toren. Een andere taak was het opwinden van de rammel en het uurwerk in de kerktoren. Per wacht moest hij de trommel maar liefst 1850 keer ronddraaien. Via een telefoon stond hij in contact met het politiebureau beneden op de markt.

Foto: stadsarchief Turnhout, 03354_01

- In 1940 werd de school in de Apostoliekenstraat verkocht aan het Heilig Graf.
- Op 29 oktober 1940 werd Winterhulp opgericht. Dit was zonder twijfel de bekendste organisatie inzake hulpverlening en liefdadigheid tijdens de oorlog. De nodige fondsen en goederen werden verkregen door giften van privépersonen, opbrengsten van tombola's en liefdadigheidsfeesten en levensmiddelen die op de zwarte markt werden aangeslagen.
- Tijdens de week van 16 tot 22 december 1940 stelden de controle-diensten van het arrondissement Turnhout 24 processen-verbaal op.

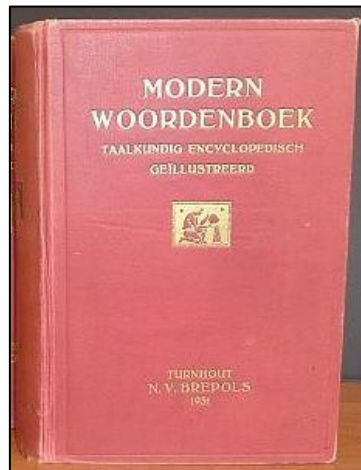
De volgende producten werden gedurende die week in beslag genomen: 1.200 kilo aardappelen, 1.875,5 kilo roggegraan, 49 kilo rogge-meel, 5,6 kilo boter, 100 kilo rijst, 150 kilo aardappelbloem, 119,1 kilo kaas, 6 wollen pullovers, 1 kinderkleedje, 1 pakje stopnaalden, 1 kinderbroekje, 1 flanellen hemd, 1 paar dameshandschoenen en 1 doosje zwarte nestels. Het waren allemaal goederen die aan het normale verbruik onttrokken waren en die verkocht werden op de zwarte markt tegen woekerprijzen. De prijzen waren echter niet mals op de steeds meer florerende zwarte markt: 9 BEF voor een ei, 300 BEF voor boter, 40 BEF voor een kilo koren en 300 BEF voor een kilo tabak.

- De regionale politiek van de Nieuwe Orde hechtte veel belang aan het gezag van de burgemeester. Een besluit van 31 december 1940 bepaalde dat de burgemeesters voortaan buiten de gemeenteraad mochten verkozen worden.
- 50 jaar geleden, op 11 november 1965, vond de eerste nationale tentoonstelling van de speelkaarten plaats in het Turnhoutse stadhuis.
- Enkele weken later, op 26 november 1965 kochten de zusters van de Beekstraat de kleuterschool van de Druivenstraat van de zusters Maricollen.
- Op 6 december 1965 kreeg de Frans Smuldersstraat officieel haar naam. Smulders was o.a. voorzitter van de turnvereniging 'Kracht en Zwier'.
- Op 25 november 1965 overleed pater Jozef Verschueren. Jozef Verschueren (°1889), zoon van apotheker Verschueren uit Turnhout, besloot in 1907 het klooster van de jezuïeten in Drongen binnen te gaan. Hij was een voorbeeldige student en blonk uit in wijsbegeerte en theologie. Zijn verdere leven stond echter in het teken van twee andere wetenschappen: aardrijkskunde en taalkunde. De kloosteroversten stelden hem (buiten het lesgeven) vrij van alle taken, zodat Verschueren zich volledig aan zijn interesses kon overgeven. In 1924 verscheen zijn eerste atlas van België,

een handboek voor het middelbaar onderwijs. Later volgden nog een historische (1939), een nieuwe Belgische (1948), een algemene (1949) en een wereldatlas (1947). De jezuïetenleiding gaf hem de opdracht de gehele missie-activiteit van de orde in kaart te brengen op vier wandkaarten. Voor de Nederlandse taal bestond er in de studiejaren van Jozef Verschuieren geen degelijk, hanteerbaar woordenboek. Al tijdens de jaren '13-'14 begon hij materiaal te verzamelen om er zelf een samen te stellen. Zijn "Modern Woordenboek" (twee delen) verscheen in 1930. Het voorbereidende werk had Verschuieren bijna helemaal alleen gedaan. Vanaf 1961 werden de twee delen verenigd in één boekdeel. In 1931 voltooide Jozef het "Nederlands bibliografisch Woordenboek". Een jaar later werkt hij mee aan de vijfde uitgave van de Grote Winkler Prins. De liefde van Jozef Verschuieren voor de Nederlandse taal ging ver. Hij voerde onder meer actie voor een vereenvoudiging van de spelling. Om zijn standpunten kracht bij te zetten, verscheen de vijfde editie van zijn woordenboek in de "nieuwe" spelling. Door de kritiek greep hij voor volgende oplagen terug naar de oude, aanvaarde schrijfwijze.

<http://www.dessa.be/main/archief/figuren/verschuieren.php>
<http://users.telenet.be/ta Alvandaal/verschuieren.htm>

- 50 jaar geleden, in 1965 werd de Sint-Franciscuskerk in Schorvoort gebouwd, naar een ontwerp van R. Van Steenberghe. Deze werd ingewijd op 1 oktober 1966. De kerk is een combinatie van twee halve cirkels onder een plat dak die zorgt voor een brede, halfcirkelvormige beuk met ten zuiden drie vleugeldeuren.

- Baron Frans Anton Van den Bergh (° Merksplas, 1 mei 1914) overleed 25 jaar geleden, op 21 oktober 1990. Hij was gehuwd met mevr. Joanna Van Ginniken (1914-2010) en had vijf kinderen. In 1946 richtte hij sigarenfabriek ALTO (afkorting van 'alle tabaks-ondernemingen', een samengaan van meerdere sigarenfabriekjes) op, dat gevestigd was in de Gierledreef. Dit bedrijf kende op korte tijd een groei. In de jaren 1960 werkte er ca 600 mensen; in de jaren 1980 daalde dit tot 250. In 1992 stopte Alto met de productie. In 1961 werd Frans Van den Bergh ook voorzitter van de raad van de bestuur van Janssen Pharmaceutica. In datzelfde jaar

voerde hij de onderhandelingen met Johnson & Johnson die leidden tot de overname van Janssen door het Amerikaans bedrijf. De benaming Janssen Pharmaceutica N.V werd voorgesteld door Van den Bergh en door dr. Paul Janssen in februari 1964 goedgekeurd. De zetel van het bedrijf verhuisde bovendien van Turnhout naar Beerse. Daarnaast was Van den Bergh o.a. oprichter van het Economisch Comité voor de Kempen, medestichter van de Financieel-Economische Tijd, voorzitter van het Verbond van Belgische Ondernemingen, Tabacofina, Fedetab, GTE-ATEA, Corsendonk nv en het Studiecentrum voor Kernenergie SCK.

Maar niet enkel het zakenleven kreeg zijn aandacht. De socioculturele en historische interesse van Frans Baron Van den Bergh was minstens even groot. Hij was niet enkel mecenas voor plastische kunstenaars. Hij engageerde zich eveneens als voorzitter van het Lemmensinstituut in Leuven en als erevoorzitter van de Koninklijke Turnhoutse Concertvereniging. Voor het Begijnhof had hij een groot hart. Hij werd immers bij de oprichting van de 'Vrienden van het Begijnhof' op 10 oktober 1959 de eerste voorzitter. Ook voor de Taxandriakring en het Taxandriamuseum was hij van significante waarde. Zo was hij vele jaren bescherm lid van de Kring en was hij in 1988 stichtend lid van de v.z.w. "De Vrienden van het Taxandriamuseum". Meer zelfs,

hij aanvaardde ondanks zijn overladen agenda, het voorzitterschap van deze (voor het Taxandriamuseum uitermate belangrijke) vereniging. Naast meerdere onderscheidingen ontving hij in november 1983 de vergunning van erfelijke adeldom en van de persoonlijke titel van baron. In de homilie op zijn begrafenis sprak E.P. Peeters s.j. van "de gastvrijheid van zijn hart".

Foto en info: familiearchief Jef Van den Bergh

- Op 31 oktober 1990 werd het standbeeld 'Turnhoutse Patriot' van Leo Van Herwegen ter hoogte van de voortuin van de Sint-Pieterskerk op de Grote Markt geplaatst. Herkenbare personen op de foto zijn Marcel Hendrickx en Jos Verrees. Merkwaardig detail aan dit beeld is dat onderaan de voet van het beeld 'JV – Sint-Frans' gegraveerd staat. Dit was een idee van zoon Herwig Van Herwegen die toen jong-verkennerleider van Scouts Sint-Frans was.

Stadsarchief Turnhout, Dia's container 5_2466

- Op 15 november 1990 werd Staf Lauwerysen de nieuwe directeur van cultureel centrum De Warande. Diezelfde dag werden de verkeerslichten op het kruispunt Parklaan - Kwakkelstraat geplaatst.
- Op 20 december werd het Steentje op de Grote Markt eigendom van de provincie.

*Bert Hendrickx
met dank aan Willy Van Sprengel en Erik Adriaensen*

125 jaar handboogmaatschappij De Nieuwe Olijftak uit Hoogstraten

Wanneer handboogmaatschappij Nieuwe Olijftak uit Hoogstraten 125 jaar bestaat (in 2014), besluit de maatschappij dit in alle stilte te vieren. Achter de schermen wordt er echter druk gewerkt om de geschiedenis van deze maatschappij te bundelen in een boekwerkje.

De handboogmaatschappij Nieuwe Olijftak is ontstaan aan de toog in de Warande op 29 juni 1889. Corneel Krols, Nelles was zijn roepnaam, de toenmalige roeper van de notaris, werd tot eerste voorzitter gekozen. Enkele jaren later werd een eerste reglement op papier geschreven. Leden zijn de grootste rijkdom van een vereniging. Bij Nieuwe Olijftak kon men lid worden en met de handboog meeschieten, maar men kon ook (iets meer) betalen als ere-lid. Bij aanvang van de werking betaalden de leden om de drie maanden het “gelag” zoals het lidgeld toen genoemd werd. Nadien, in 1962, is dit aangepast in een jaarlijks lidgeld.

Steeds was de Nieuwe Olijftak thuis in café Warande gelegen rechttegenover het huidige OCMW complex. Eerst in buitenlucht en daarna in de zaal werden de schietingen betwist. Toen Fons Aerts en Jeannine Bleys stopten met het café besloot de Nieuwe Olijftak een eigen lokaal te bouwen. De grond kon in erfpacht van de Stad Hoogstraten bekomen worden op de Thijsakker. Na bijna twee jaar werken kon de Nieuwe Olijftak genieten van de gedane inspanning. De openingsreceptie heeft plaatsgevonden op 24 september 1993. Door de komst van de wijk Slommerhof, gelegen op het oude voetbalplein van de Hoogstraatse Voetbal Vereniging (HVV) heeft het lokaal ook een officieel adres bekomen.

Wanneer men een eigendom bezit moet men dat beheren als een goede huisvader. Tal van nieuwe uitdagingen kwamen af op bestuur en leden. In orde zijn met de wetgeving is natuurlijk één ding. Het openhouden en schietingen organiseren is een ander paar mouwen.

Vroeger, omstreeks het jaar 1900, schoot men elke zondag, na de mis van half negen en na het 'lof' de pijlen in de doel. Nu oefent men in de week op één of meerdere avonden, terwijl de wedstrijden op zon-of feestdagen plaatsvinden.

Ieder jaar schiet men koning. De schutters nemen deel aan een oefenronde van 10 schoten waarna met het nuttige aan het aangename koppelt. Na deze pauze steekt men 'de stop' in het midden van het blazoën. Wanneer een schutter de stop kan laten knallen, en knallen doet dat écht wel, dan is hij koning voor één jaar. Verder kent de maatschappij ook nog een tweedaagse en verschillende kampen onder de eigen leden om 'in vorm' te blijven.

De maatschappij kent ook feestschietingen: reeds vele jaren komen de mannen van 'de post' schieten bij Nieuwe Olijftak. De geburen van het Slommerhof werden uitgenodigd om een schot te komen met de kruisboog en ook een gouden bruiloft van één van de leden is goed voor een feestschieting.

Foto: keizer Eric Schrauwen

Sinds het ontstaan schiet men ook tegen andere handboogmaatschappijen. Vroeger was de kermis hiervoor het uitgelezen moment. Nu wordt er in functie van de drukke agenda gekeken naar een vrije datum. Overkoepelende organen zijn: de Verbroedering Hoogstraten, de ploegenschieting binnen de Noorderbond en de

wedstrijden binnen de Kempense Doelschuttersbond. Zeer uitzonderlijk, enkel Leo Verbaeten heeft hem dat ooit eens voorgedaan, schoot Eric Schrauwen, momenteel koning bij de Nieuwe Olijftak, zich tot keizer bij de Noorderbond én keizer binnen de Kempense Doelschuttersbond. Uitzonderlijk is ook de prestatie van Herman Gabriëls die in 1964 het kampioenschap van België won. Vroeger namen de schutters van Nieuwe Olijftak ook deel aan nationale handboogwedstrijden, maar nu maakt men dergelijke verre verplaatsingen niet meer.

Ook plaatselijk kreeg Nieuwe Olijftak erkenning: in 1981 en in 1989 werd de Nieuwe Olijftak uitgeroepen tot sportploeg van de Stad Hoogstraten.

Om de 25 jaar worden er bijzondere feesten gevierd. De ene keer met meer luister dan de andere keer maar het 25-50-75 en 100 jarig bestaan worden niet vergeten. Bij het 50-jarig bestaan ontvangt de maatschappij een officiële oorkonde dat zij voortaan de titel van Koninklijk mag dragen. Eén van de voornaamste feesten in een schuttersjaar is het jaarlijks teerfeest. Vroeger twee en soms zelfs drie dagen met grote luister. Nu kan dit op één dag. 's Namiddags een schotje doen, een kaartje leggen en daarna de innerlijke mens versterken met eten en drinken. Wat kan het leven toch mooi zijn.

Het huidig bestuur van Nieuwe Olijftak bestaat uit: voorzitter: Willy Spanenburg, ondervoorzitter: Herman Govaerts, secretaris: Jack Viskens, schatbewaarder: Jos Verheyen

bestuurslid: Walter Smits. Ook de koning neemt deel aan de bestuurswerking. Aangezien de koningschieting ieder jaar plaatsvindt is dit mogelijk ieder jaar een ander persoon.

Foto: Nieuwe Olijftak 2014:

Staande van links naar rechts: Celini Goris, Jill Moelans, Davy Goris, Gitte Keustermans, Conny Verstraelen, Nancy Spanenburg, Erik Schrauwen, Wim Moelans, Jeroen van Ooijen en Eddy Goris.

Zittend van links naar rechts: Jac Viskens, Walter Smits, Willy Spanenburg, Ludo Goovaerts, Jos Verheyen, Bradley van Ooijen en Ludo Viskens.

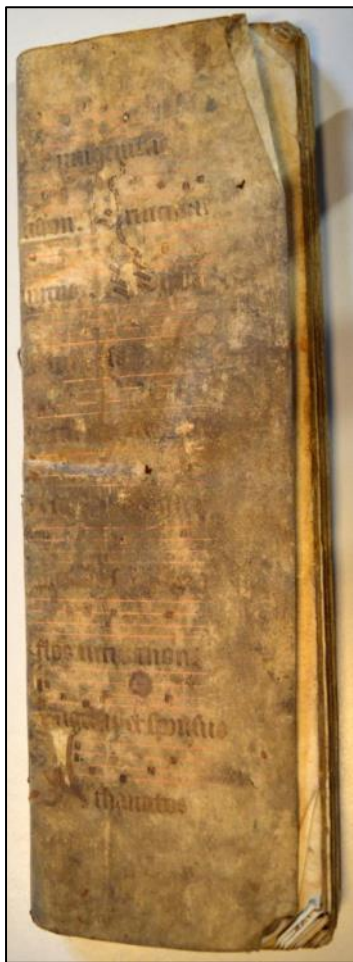
Frans Snijders

Schakelt u ook over naar de digitale nieuwsbrief?

Wil u graag overstappen naar een digitale versie in pdf van "Taxandria Nieuws", gelieve dan een e-mail te sturen naar taxandriavzw@gmail.com. Al enkele tientallen leden gingen in op dit aanbod.

Wil u graag de papieren versie blijven ontvangen, moet u niets ondernemen. U blijft de Taxandria Nieuws gewoon in de brievenbus ontvangen. Ook het Jaarboek blijft voor iedereen in papieren vorm verschijnen.

Waardevolle vondst, Minderhout augustus 2015

Al jaren verdiept Frans Sniijders zich in geschiedkundige wetenswaardigheden in verband met het gildeleven. Stadsarchieven en info via een stedelijk museum zijn voor hem geen vreemde materie.

Door wijlen Jef Van Opstal, toenmalig hoofdman van de Sint-Jorisgilde van Meer, werd zijn belangstelling voor het gildearchief gewekt. Zo sprokkelde Frans historisch materiaal bij elkaar over het Meerse gildeleven in zes lijvige boeken.

Ook voor de Minderhoutse Sint-Jorisgilde wilde Frans via archieven in Hoogstraten en Turnhout informatie uit het verleden bundelen.

Tijdens WOII viel een bom op het huis van de griffier van de gilde en zo gingen alle gegevens van de gilde van Minderhout verloren. Frans trok naar Turnhout om er intensief te zoeken naar gegevens over deze schuttersgilde. Daar vond hij ook veel informatie over de handboogmaatschappij "De Edele Handboog" uit Turnhout.

De gedrevenheid van Frans om nog andere archieven te raadplegen bracht hem naar het rijksarchief van Antwerpen. Na verschillende bezoeken begon hij zijn weg wat te vinden in de massa van historische gegevens.

Tot zijn verbazing vond hij van de meeste dorpen van voor de fusie in 1978 een oud archief. In het oud archief van Minderhout bevindt zich een rekeningboek van de Sint-Jorisgilde van 1703 tot 1731. In dit boek zijn ook de gewone gegevens van het gildeleven genoteerd zoals de namen van de gildebroeders, het gelag en een korte vermelding hoe het gelag berekend werd. De inhoud van dit boek gaat Frans nog verwerken en hopelijk komen er dan interessante gegevens en gebeurtenissen aan het licht.

Als hoofdman wens ik Frans nog veel succes met zijn zoektocht en wachten we op de publicatie.

Marcel Floren, Hoofdman Sint-Jorisgilde Minderhout

Droevig nieuws uit de Taxandriatuin

Charlotte Beeckman, locatieverantwoordelijke ad interim van het Taxandriamuseum, merkte onregelmatigheden op aan de boom in de voortuin van het Taxandriamuseum. Er groeiden meerdere tonderzwammen op de stam. De bladeren hingen ongezonder af en klimop groeide weelderig.

Inge Goos, beleidsadviseur groen van de stad Turnhout liet een onderzoek uitvoeren waaruit bleek dat de boom te zwaar aange-tast is en om veiligheidsredenen moet gekapt worden.

De voortuin zal er dus dit najaar ineens veel kaler uitzien...

Erfgoedbomen in Turnhout (deel 1)

De unieke Ginkgo Biloba-boom in de Hofpoort

De Hofpoort, in het binnengebied tussen de Gasthuisstraat en de Driezenstraat, is een uniek stukje 'stadspark' dat nog voor vele Kempenaren en zelfs Turnhoutenaren onbekend gebied is.

Bron: <http://www.geopunt.be/kaart>

In 2012 besliste het stadsbestuur om het door vandalisme en overlast geteisterde parkje heraan te leggen. De ommuring werd grotendeels afgebroken en de wildgroei aan struikgewas werd verwijderd.

Grasperken worden nu doorgesneden door betonnen wandelpaden die leiden naar grote zitblokken. Bodembedekkers, Peterselievlier, narcissen en andere voorjaarsbloeiers werden aangeplant. Kortom, de Hofpoort is opnieuw een aangenaam parkje geworden om tot rust te komen.

Als historische kring interesseert het ons om het ontstaan van dit parkje te onderzoeken. Daarvoor keren we terug naar Walterus Fr. Van Genechten (1798-1880), zoon van W.F.J. Van Genechten, gekend als primus aan de Leuvense universiteit, advocaat, handelaar, voorzitter van de Turnhoutse rechtbank, lid van de Staten-Generaal, ...

Zoon Walter was eveneens voorzitter van de rechtbank en lid van de Monumentencommissie. Als collectioneur bezat hij een oudheidkundig kabinet, dat ver over de Belgische grenzen gekend was.

Hij bewoonde de ruime *huysinghe* 'Den Draak' in de Gasthuisstraat, met een diepe *hovinghe*, uitkomend op het Hofke Groenendaal (de huidige Driezenstraat). De eerste vermelding van dit huis dateert van 1653 toen dit pand werd verkocht door de erfgenamen van Wouter Willekens aan François Van Weerde. A. Vloers (1685), J.A. Swaan (1764) werden achtereenvolgens eigenaar.

Op 10 juli 1816 werd het pand verkocht aan (vader) Walter Fr. Van Genechten en Maria A.P. Swaan. In 1836 startte Van Genechten samen met Glénisson aan de westzijde van de Hofpoort hun eerste papierfabriek.

Portret W.F.J. Van Genechten, fotocollectie stadsarchief Turnhout, 03960-01

Zoon Walter erfde het huis na het overlijden van zijn vader in 1855. In 1860 liet hij in de Hofpoort naast de fabriek een reeks werkmanshuizen bouwen. Bij zijn overlijden in 1880 werd zijn zuster Henrica Elisabeth de nieuwe eigenares die het op haar beurt overliet aan haar erfgenamen.

Zo verwierf Louis A.M.J. Dierckx op 19 mei 1890 *de groote huizing met inrijpoort plaats en achtergebouwen, hof en 15 aangelegene burgerwooningen te lang in de Hofpoort*. Dierckx liet het grootste deel van de bestaande gebouwen afbreken om te vervangen door *eener nieuwe huizing*. In deze context is het interessant om te vermelden dat Pierre Liévin Rosseels, *architecte-paysagiste* uit Leuven, de lusttuin ontwierp. Later werden in de tuin een kippen- en een konijnenhok bijgebouwd.

P.L. Rosseels (1843-1921) was een bekend tuinarchitect die vanaf de jaren 1860 o.a. het stadspark van Maastricht, het Hunnerpark in Nijmegen en de tuin van het kasteel Bloemendale in Beernem ontwierp. De familie Rosseels bezat in Leuven kweekvelden en serres voor heesters, sierbomen en zeldzame, exclusieve planten.

Terzijde, een ander lid van deze Leuvense familie van tuin- en landschapsarchitecten, Jacques Rosseels legde in 1862 in opdracht van mevrouw Dessauer het park van De Paey aan de Kastelein aan.

In het huidige Hofpoortparkje staan drie oude bomen, waaronder een Ginkgo Biloba (of Japanse notenboom) en een Tilia cordata (of Winterlinde). De Ginkgo is oorspronkelijk afkomstig uit China. Deze zeldzame boomsoort is uniek omwille van het feit dat het de enige overgebleven soort is van zowel het geslacht Ginkgo als de familie Ginkgoaceae.

Deze soort is niet meer in het wild gekend en aldus enkel in kweekvorm te verkrijgen. In de afgelopen 300 miljoen jaar is deze boom quasi niet geëvolueerd.

Daarom wordt het ook wel een levend fossiel genoemd. De ginkgo-boom kan zeker 2000 jaar oud worden.

Engelbert Kaempfer, werkzaam voor de Verenigde Oostindische Compagnie beschreef in 1719 als eerste Europeaan deze boomsoort. In 1727 werd de ginkgo-boom in Europa ingevoerd en voor het eerst geplant in Geetbets (tussen Sint-Truiden en Diest), Utrecht en in de koninklijke botanische tuinen Kew gardens in Engeland. In Duitsland wordt de Ginkgo Goetheboom genoemd, verwijzend naar een gedicht van Johann Wolfgang von Goethe. In Weimar staat nog steeds de befaamde boom van Goethe.

In het begin van de 19de eeuw was de ginkgoboom een vertrouwd beeld in Europa. Pas omstreeks 1950 begon de wetenschap de werking van Ginkgo te onderzoeken. Bij inname van het sap zou de hersenfunctie door een betere doorbloeding van de haarvaatjes opmerkelijk verbeteren (iets wat men in China al 5000 jaar geleden wist).

Maar wie heeft nu eigenlijk de Turnhoutse Ginkgo geplant? Laten we een poging wagen...

Dankzij een onderzoeksrapport / stabiliteitsmeting van de boom door Arbo.Cura (in opdracht van Stad Turnhout, april 2014) weten we dat de Ginkgo 15 m. hoog is met een omtrek (op borsthoogte) van 353 cm en een straal van 56 cm. Van een vroeger onderzoek door ir. Johan Possemiers van het arboretum van Kalmthout en Ilse Langerwerf, milieuconsu-

lente van de stad, weten we dat de boom bij benadering 155 jaar oud is, met andere woorden van omstreeks 1860.

Als we bovenstaande gegevens mogen geloven, is het dus Walter Van Genechten jr die de unieke boom liet planten. En dat is niet verwonderlijk. De naamlijst *Liste des étrangers qui ont visités le cabinet d'antiquités de Mr. L'avocat Van Genechten depuis le 1. 7bre 1837* (tot oktober 1880) bevat maar liefst 418 personen die behoren tot de binnen- en buitenlandse adel, geestelijkheid, politiek, leger, industrie en de wetenschappelijke wereld. Velen onder hen kenden de modetrends, mogelijk ook op botanisch vlak. Bovendien bevatte dit netwerk van vooraanstaande personen ook een aantal missionarissen uit meerdere werelddelen (waaronder P.J. De Smet s.j.,). En lazen we ook niet dat Van Genechten in 1860 in de Hofpoort een reeks werkmanshuizen liet bouwen en de lusttuin hierdoor waarschijnlijk een gewijzigde vorm kreeg?

Terzijde: het vermelde onderzoeksrapport meldde ook minder aangenaam nieuws. Bij een Picus-scan is gebleken dat er in de kern van de Gingko houtrot en actieve zwam (23%) aanwezig is. Niettemin kan de boom nog behouden worden omdat er nog voldoende gezond steunweefsel (57%) aanwezig is. Elke drie jaar zal een scan genomen worden om de conditie van de boom nauwgezet op te volgen.

Bert Hendrickx

Enkele bronnen: Fred Stevens, *Scripta ferunt annos, Tweehonderd jaar notariaat Dierckx in Turnhout, 1802-2002*, Turnhout, 2002 en Harry de Kok, *Het oudheidkundig kabinet van Van Genechten*, in: *Jaarboek 2000-2001 van de Provinciale commissie voor Geschiedenis en volkskunde*, p. 121-139 en <http://mens-en-gezondheid.infonu.nl>. Dank aan mevr. Jacqueline Boone-Dierckx en dhr. Tony Lefever voor bijkomende notities. Ook dank aan Louis Dierckx, Harry de Kok en Inge Goos (beleidsadviseur Groen van Turnhout) voor hun medewerking.

Andere bomen vindt u ook op <http://www.monumentaltrees.com/nl/bel/antwerpen/turnhout/>

Erfgoed in de media en op het internet

<http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/> is een uitzonderlijk interessante website die sinds eind augustus online is.

Het Rijksarchief, de Koninklijke Bibliotheek, het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika en het Nationaal Geografisch Instituut beheren elk afzonderlijk bijzonder rijke cartografische collecties. De vier instellingen hebben nu de krachten gebundeld om voor het eerst gemeenschappelijk hun historische geografische gegevens te ontsluiten voor het grote publiek. Cartesius bevat al enkele tienduizenden cartografische objecten en wordt nog stelselmatig uitgebreid. Het gaat om oude kaarten van abdijen, kloosters, adellijke families zoals de families d'Ursel, Arenberg, de Merode-Westerloo, enz.), Popp-kaarten, luchtfoto's van België, kaarten van Centraal-Afrika, ... De oudste kaart die in de Cartesius-website verwerkt werd, dateert van 1358 en wordt bewaard in het Rijksarchief te Gent.

Het vernieuwende van het Cartesius-portaal is de geografische zoekmogelijkheid, meteen de belangrijkste manier van zoeken op de website. U kan op een moderne kaart het gebied aanduiden waarvoor u oude kaarten wil vinden, waarna de zoekmachine u de documenten toont die in het door u aangeduide gebied liggen. Daarnaast kan u zoeken op trefwoord, op datum, op schaal, enz. (bron tekst <http://www.arch.be>)

Via www.nieuwsvande-grooteoorlog.be of <https://hetarchief.be/> zijn vanaf september meer dan 270.000 pagina's Belgisch persmateriaal uit de Eerste Wereldoorlog online toegankelijk. Twee jaar lang werkte het Vlaams Instituut voor Archivering (VIAA) met de Vlaamse Erfgoedbibliotheek en dertien cultureel-erfgoedorganisaties aan het inventariseren, digitaliseren en online brengen van honderdduizenden krantenpagina's uit 1914-1918.

Minister-president Geert Bourgeois (die hiervoor een forse projectsubsidie gaf) zei: "De media zijn vandaag heel bepalend en dat was vroeger niet anders. Zeker in tijden van oorlog speelden de kranten een belangrijke rol en waren zij het communicatiemiddel bij uitstek.

Dankzij de digitalisering van die verslaggeving door het Vlaams Instituut voor Archivering blijven de feiten toegankelijk voor de vele generaties na ons. Zo kan er een blijvend inzicht geboden worden in de ontwikkeling en beleving van de Grote Oorlog tot op gemeentelijk niveau. Het bewaren en doorgeven van die informatie is immers cruciaal en draagt bij tot de belangrijkste herdenkingsboodschap die deze Vlaamse regering wil uitdragen: ‘nooit meer oorlog’ ”

Defensie beschikt over een uitgestrekt archief met betrekking tot de Eerste Wereldoorlog. Documenten, kaarten, foto's en film worden zorgvuldig bewaard op diverse locaties in België:

- *Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis, Brussel* (Bibliotheek, archief, cartotheek, prentenkabinet, foto's, databank individuele dossiers)
Tijdens de Eerste Wereldoorlog maakte de 'Service Photographique de l'Armée belge' een enorme collectie foto's. Zo'n 40.000 glasplaatnegatieven en positieven daarvan worden bewaard in het Koninklijk Legermuseum en zijn meestal nog nooit afgedrukt. Het museum engageert zich om al die foto's tegen eind 2015 te digitaliseren en ook online te zetten mét geografische en thematische beschrijving.
- *Het Nationaal Geografisch Instituut, Brussel* (Kaarten, luchtfoto's)
Het Nationaal Geografisch Instituut werkt aan de digitalisering van honderden historische oorlogskaarten, waaronder heel wat loopgraafkaarten. Die worden toegankelijk gemaakt via het Cartesiusproject (zie boven)
- *Het audiovisueel archief van Defensie, Peutie* (Foto's, film)
- *Het notariaat DG HR van Defensie, Evere* (Individuele dossiers Belgische militairen) en de universitaire bibliotheek van Defensie, Evere

Toegangen tot vele archieven vindt u via:

<http://www.be14-18.be/nl/defensie/archieven>

 Inwoners van het ene dorp spreken anders dan die van het andere, jongeren anders dan ouderen en Vlamingen van vreemde herkomst anders dan inheemse Vlamingen. Dialectloket werd ontwikkeld door de dialectologen van de Universiteit Gent om die variatie in onze Nederlandse taal te illustreren. Dialecten, tussentaal, Surinaams Nederlands, Afrikaans,... Alles komt aan bod in tal van informatieve teksten, digitale woordenboeken, honderden geluidsfragmenten, boeiende video's en taalkaarten. Zie hiervoor:

<http://www.dialectloket.be/geluid/stemmen-uit-het-verleden/zoeken/>

Nieuws uit het Stadsarchief van Turnhout

Sinds 1 oktober zijn maar liefst 40 000 documenten uit het Stadsarchief Turnhout online raadpleegbaar op de nieuwe website www.genealogieturnhout.be. Het gaat om de akten van de burgerlijke stand (geboortes, huwelijken, overlijdens) uit de periode 1800-1914 (inclusief Oud-Turnhout tot 1859).

Turnhout biedt echter ook zijn oudste bevolkingsregisters (1821-1890) online aan en dat is uniek in Vlaanderen. Enkel Brugge deed dit al eerder. De nieuwe website bevat daarmee een schat aan informatie voor stamboomonderzoekers en geïnteresseerden in de geschiedenis van Turnhout en Oud-Turnhout. Om de databank te bekijken moet je je registreren.

Het Stadsarchief is nog op zoek naar mensen die van thuis uit de scans willen ontsluiten door namenlijsten te maken. Wie wil meewerken, neemt best contact op via archief@turnhout.be of 014 44 33 84.

Erfgoednieuws

De Erfgoedcel Noorderkempen en ADAK fuseerden enkele weken geleden. Ze kozen voor een nieuwe naam en logo: Erfgoed Noorderkempen. Deze projectvereniging is een intergemeentelijke samenwerkingsverband dat werkt rond cultureel en onroerend erfgoed in de regio Noorderkempen (Arendonk, Baarle-Hertog, Beerse, Hoogstraten, Kasterlee, Merkplas, Oud-Turnhout, Ravels, Rijkevorsel, Turnhout, Vosselaar). De projectvereniging heeft twee deelwerkingen – cultureel erfgoed en onroerend erfgoed.

De vereniging heeft tot doel te zorgen voor het behoud, beheer, onderzoek en ontsluiting van het onroerend en cultureel erfgoed op het grondgebied van de deelnemende gemeenten. De vereniging staat tevens in voor het opbouwen, delen en uitwisselen van kennis en expertise rond cultuur en erfgoed.

Een geslaagde zoektocht naar een adellijk portret

Deze zomer kregen we via burgemeester Eric Vos en stadsarchivaris Bart Sas een vraag tot medewerking doorgespeeld. De voorzitter van de Oostenrijks-Belgische vereniging, Stefaan Missinne, was in opdracht van Nicolaus Drimmel, zoon van de voormalige Minister van Binnenlandse Zaken van Oostenrijk en Secretaris-Generaal van de Vereniging van Gemeentes van Oostenrijk op zoek naar een portret van graaf **Patrice François de Neny** (1716-1784). Hij zou de enige *commandeur* zijn geweest uit de Oostenrijkse Nederlanden die drager was van de Koninklijke Hongaarse Orde van de Stephansdom (Wenen).

Neny cumuleerde opvallend veel ambten: advocaat bij de Soevereine Raad van Brabant (1736), secretaris bij de Raad van State en bij de Geheime Raad (1738), lid van de Raad van Oorlog, raadsheer bij de Geheime Raad (1744), raadsheer bij de Opperraad voor de Nederlanden in Wenen (1750), raadsheer bij de Raad van State (1750), thesaurier generaal bij de Raad voor Financiën (1754-1757) en koninklijk commissaris voor de Universiteit van Leuven (1754). Op 3 januari 1758, werd hij voorzitter van de Geheime Raad, een ambt dat hij uitoefende tot in 1783.

In de (oude) vakliteratuur stond bovendien een verwijzing naar het portret van de Neny als volgt: *Iconographie, Portrait peint (coll. Privée, Turnhout), Anonyme et non daté, peut-être de la main du peintre luxembourgeois Jean-Pierre Sauvage*.

Met deze kennis hoefde de zoektocht niet lang te duren. Al snel had Marie-Paule Peeters een Turnhoutse link gevonden: zijn derde kind, Marie-Thérèse de Neny (1742-1804), was getrouwd met Turnhoutenaar Goswin de Fierlant, raadsheer bij de Geheime Raad. En ja, in Turnhout wonen nog afstammelingen van deze roemruchte adellijke familie, die tevens lid zijn van de Taxandriakring. De familie (die liever onbekend wenst te blijven) verleende haar onmiddellijke en positieve medewerking. Zo konden Taxandriafotograaf Peter Coupé en ik midden september langsgaan om het hoogwaardige portret te fotograferen.

Het was duidelijk dat we de opdrachtgever blij hebben gemaakt. Hij schreef aan dhr. Missinne: *Ich bin zu großem Dank verpflichtet, Ihnen wie auch Herrn Präsident Hendrickx, der Familie der Eigentümer und allen, die daran Anteil gefunden haben*.

Dit artikel mét portret verschijnt binnenkort in het Zeitschrift der Österreichischen Gesellschaft für Ordenskunde en kan u dan raadplegen in het stadsarchief van Turnhout.

Bert Hendrickx

Patrice François de Neny (1716-1784), privécoll. Turnhout, foto: Peter Coupé, Taxandria

Nieuwe, volledige lijst Turnhoutse gesneuvelden WOI

Op <http://www.taxandriavzw.be/wordpress/?p=500> vindt u de officiële lijst van de gesneuvelde soldaten van Turnhout van de Eerste Wereldoorlog. Deze is gebaseerd op (verbeterde versies van):

- “Turnhout. Onze helden van de wereldoorlog 1914-1918. Naamlijst van onze gesneuvelde soldaten...”
- Vermelde namen op het oorlogsmonument aan het Zegeplein.
- Vermelde namen op de kunstig uitgegeven lijst / poster “Gesneuvelde Helden van Turnhout”

Wanneer we echter deze lijst vergelijken met de volgende pas verschenen bronnen:

<http://www.gonewest.be/nl/namenlijst>

<http://www.inflandersfields.be/nl/namenlijst/zoek>

<http://www.wardeadregister.be/nl>

komen we tot de verrassende vaststelling dat er geen 131, maar wel 169 Turnhoutse gesneuvelden zijn!

De voornaamste verklaring voor dit grote verschil is het feit dat alle gesneuvelden wel geboren zijn in Turnhout, maar nadien elders verbleven en aldus niet zijn opgenomen in de officiële Turnhoutse lijst. Niettemin zijn er toch enkele Turnhoutenaren (die hier ook woonden) die op een onverklaarbare wijze niet op deze lijst prijken:

Bruyninckx, Jacques François, °Turnhout, 5/ 3/1895, schoenmaker, Woonplaats Turnhout, Zandstraat; Soldaat 2 kl, Stamnr: 115/186, 1 Bn. 15 Linieregiment (1 Cie); + Ramskapelle, Nieuwpoort, 25/ 3/1918

Dewachter, Auguste, ° Turnhout, 28/ 3/1884, Verblijfplaats Turnhout, Soldaat 2 kl Stamnr: 121/2419 / (13646), 1 Bn. 21 Linieregiment (1 Cie) + Adegem, Maldegem, 21/10/1918, vermist

Driessens, Frans, ° Turnhout, Verblijfplaats Turnhout, soldaat Stamnr: 107/53426; 7 Linieregiment; + 15/10/1914, vermist

Prinsen, Bernard François Aloïs, zoon van Joseph Aloïs (vader), en DEBRUYN Philomena (moeder); ongehuwd; ° 6/12/1893 Turnhout, Verblijfplaats Turnhout, Soldaat 2 kl, Stamnummer: 111/60434, 11 Linieregiment + 5/ 8/1914, Herstal, Luik

Roevens, Jean Charles, zoon van G. Joseph (vader), en WOUTERS Maria Josephina (moeder); ongehuwd; ° 1/ 8/1894, Turnhout, Verblijfplaats Turnhout, alternatief adres: Marcq en Baroeul (F - Nord). Soldaat 2 kl, Stamnr: 136/53010, 2 Grenadiers, 2 Bn. (6 Cie) + 18/ 2/1917 Hoogstade, veldhospitaal

Schools, Jean Edouard, ° Turnhout, 17/ 5/1886; Verblijfplaats Turnhout, Soldaat 2 kl, Stamnr: 131/51580, 6 Bn. 1 Karabiniers (4 Cie)
+ Antwerpen, 14/10/1914

Van Dun, François Joseph, zoon van Jan Baptist (vader), en HACOT Regina (moeder); gehuwd met VAN DEN HEUVEL Emma Cecilia;
° 10/ 3/1888, Turnhout, Verblijfplaats Turnhout,
Soldaat 2 kl, Stamnr: 107/55190, 7 (27) Linierement, 1 Bn. (2 Cie)
+ 27/10/1914, Ramskapelle, Nieuwpoort, Koolhofbrug

Van Gorp, Alphonse Henri, zoon van Eugene Louis (vader, overleden), en LENDERS Maria Elisabeth (moeder); gehuwd met VAN OFFENWERT Maria Augusta; °25/ 6/1879, Turnhout, Verblijfplaats Turnhout, Oude Kanaalstraat (?), 29; Soldaat 2 kl, Stamnr: 1526 / (10829), Kustartillerie
+ 11/10/1916, Turnhout, thuis, Doodsoorzaak: verwondingen (ongeval)

De gesneuvelden die wel geboren zijn in Turnhout, maar daar niet verbleven, zijn:

Amsens, Gaston Hector Maria Joseph, ° Turnhout, 12/12/1889, Verblijfplaats Anderlecht, Wachtmeester, Stamnr: 193/871/(17144), 5 Vervoerkorps
+ Oudekapelle, West-Vlaanderen, 26/ 4/1915

Baten, Adolphe, °Turnhout, 21/10/1888, bediende bij de spoorwegen, Verblijfplaats Antwerpen, Soldaat 2 kl, Stamnr: 167/1444, 17 Artillerie
+ Ruddervoorde, 18/10/1918

Beynies, Jos., ° Turnhout, ?, Soldaat Stamnummer: 106/, 2 Bn. 6 Linierement (8 Cie), + Holsbeek, Brabant 1914

Boermans, ?, ° Turnhout, 18/12/1893, Soldaat 2 kl Stamnummer: 131/, 1 Karabiniers, + Stuivekenskerke 21/10/1914, vermist

Broeckx, Jan, °Turnhout, 17/12/1894, Woonplaats: Antwerpen, Lange Veldstraat, 92; Korporaal, Stamnr: 110/60413; 1 Bn. 10 Linierement (2 Cie)
+ Jonkershove, West-Vlaanderen, 14/10/1918

Claesens, Alphonsus Franciscus Maria, ° Turnhout, 13/ 9/1896, Verblijfplaats Anderlecht, Soldaat 2 kl Stamnr: 130/1155 /4850/, 2 Bn. 6 Jagers te voet (7 Cie)
+ hospitaal "Porte de Gravelines" Calais, FR 16/10/1918

Cool, Pierre Bernard Maria, °Turnhout, 1/ 4/1882; Verblijfplaats Antwerpen, Soldaat 2 kl, Stamnr: 112/51173, 6 Bn. 12 (32) Linierement (1 Cie)
+ Gemmenich Luik, 7/ 8/1914

Cornelissen, Jean François, ° Turnhout 15/ 4/1891, Verblijfplaats Overpelt Soldaat 2 kl, Stamnr: 108/61465 / (2289), 4 Bn. 8 Linierement (14 Cie)
+ Oostkerke, 12/ 1/1916

Deckers, Jean Joseph Rene, °Turnhout, 5/10/1897; Verblijfplaats Antwerpen, Korporaal, Stamnr: 105/63267, 3 Bn. 5 Régiment de Ligne/Linieregiment (10 Cie) Overlijden, De Panne, 30/ 9/1918

Declerck, Corneel Theodoor, Turnhout 10/ 5/1896, Verblijfplaats Berchem Soldaat 2 kl Stamnr: 152/12529, + 7/10/1914, vermist

Delgrive, ?, ° Turnhout, Soldaat Stamnr:105/, 5 Linieregiment + Pullaar, Provincie Antwerpen, 6/10/1914, vermist

Gelders, Henri, ° Turnhout, 6/11/1897, Soldaat 2 kl, Stamnr: 121/, 21 Linieregiment, + 19/ 1/1917 Doodsoorzaak is onbekend, Westvleteren

Gooris, Joseph François Marie, ° Turnhout, 17/ 8/1898, Verblijfplaats Borgerhout, Soldaat 2 kl Stamnr: 102/59889, 1 Bn. 2 Linieregiment (1 Cie) + Lampenisse, 30/ 7/1916

Gorris, Alphonse Jean François, ° Turnhout, 28/ 9/1884, schipper, Verblijfplaats Turnhout, Soldaat 2 kl Stamnr: 132/2786 / Troupes Auxiliaires du Génie (18 Cie) 2 Karabiniers; + Adinkerke, 9/ 3/1918

Heinz, Walther, °Turnhout, 11/ 3/1884, Woonplaats: Antwerpen, Soldaat 2 kl Stamnr: 110/58733, 10 Linieregiment + Kramatorskaïa, Rusland, 17/ 5/1918

Hendrickx, Jan Baptist, ° Turnhout, 12/ 7/1884, straatlegger, Verblijfplaats Oude Vaartstraat, 93, Soldaat 2 kl Stamnr: 102/53040, 3 Bn. 2 Linieregiment (12 Cie), + Deventer, NL 14/11/1918, Spaanse griep

Janssens, Emmanuel Joseph, ° Turnhout, 5/ 3/1887, fabrieksarbeider, woonplaats: Antwerpen, Soldaat 2 kl, Stamnr: 104/54074, 4 Linieregiment + 20/10/1914, Pervijze,

Joosen, Henri; ° Turnhout, 1/11/1890, Soldaat, Stamnr:104/1470, 4 Linieregiment

Joosen, François, ° Turnhout, 1/11/1890, Soldaat, stamnr: 105/55022, 5 Linieregiment

Kühne, Charles Ernest Fernand, zoon van Charles Hugo Fernand (vader), en LERMINIAUX Rosalie Josephine Françoise (moeder); ongehuwd; ° Turnhout, 22/ 5/1896, Soldaat 2 kl, Stamnr: 121/9444, 21 Linieregiment, 1 Bn. + 11/1914, IJzer

Lauwerysen, Jean François Marie, zoon van Adriaan (vader), en DECKX Maria Josephina (moeder); ° Turnhout, 15/ 6/1893, papierfabrikant, Verblijfplaats Marcq-en-Barœul (Marcq-en-baroeul), Nord, Région Nord-Pas-de-Calais, FR, Soldaat 2 kl, Stamnr: 108/61596, 8 Linieregiment, 3 Bn. (11 Cie) + 15/ 7/1917, Villefranche-sur-Mer, Alpes-Maritimes, Provence-Alpes-Côte d'Azur, FR, hospitaal Cap-Ferrat, sectie "Col de Caire"

Luyts, Corneille Joseph, ° 21/ 2/1887, Turnhout, Soldaat, stamnummer: 67, 7 (17) Linieregiment, + 2/10/1918, Sint-Pieter, West-Vlaanderen, doodsoorzaak: vermist

Nuyens, Jan Gommarus, ° Turnhout, 2/ 2/1895, Verblijfplaats Antwerpen, Soldaat 2 kl, Stamnr: 114/1332, 1 Bn. 14 Linieregiment (1 Cie) + Hoogstade, 3/10/1918

Peeters, Petrus Maria Carolus, zoon van Petrus (vader), en GERSTMANS Catharina (moeder); gehuwd met WOUTERS Leonia Maria; °21/ 4/1882 Turnhout, Verblijfplaats Mortsels, Soldaat 2 kl, Stamnr: 151/24466 / (1341), 1 loopgravenartillerie C.58 + 18/ 6/1916, Adinkerke, Belgisch militair hospitaal "Cabour"

Salien, Jean Marie (Ook gekend onder de naam Falien Jean Marie) zoon van Jean Marie (vader), en VAN EYCK Maria Theresia (moeder); ; gehuwd; °1/ 1/1895, Turnhout, Verblijfplaats Berchem, Sergeant, Stamnr: 103/61374, 3 Linieregiment, 2 Bn. (7 Cie), + 18/10/1918, Wingene, Ringbeek

Adriaan SEGERS, zoon van Herman Joseph (vader), en REYNIERS Maria Johanna (moeder); gehuwd met VAN BEEK Elisabeth.; ° 5/ 5/1887, Turnhout, Verblijfplaats Antwerpen, Soldaat 2 kl, Stamnr: 107/55659, 7 Linieregiment, + 18/ 8/1914 Glabbeek,

Sels, Charles Aloïs, zoon van Petrus August (vader), en PEETERS Maria Louisa (moeder); ongehuwd; ° 22/ 2/1895, Turnhout, Landbouwer in Gierle, Soldaat 2 kl, stamnr: 129/1822, 5 Jagers te voet, 3 Bn. (10 Cie) + 22/10/1918, Adegem, Maldegem, Kruipt (hof MOUTON op de Murkel)

Sips, Jan Baptist, zoon van Joseph (vader), en CHRISTIAENS Carolina (moeder); °31/ 8/1894, Turnhout, Soldaat 2 kl, Stamnr: 103/10628, 3 Linieregiment, 1 Bn. (1 Cie), + 14/10/1918, Voshoek, West-Vlaanderen, vermist

Stappers, Jan Baptist, zoon van Joseph August (vader), en HUYGAERTS Petronella Louisa (moeder); gehuwd met MEERBERGEN Sophia Rosalia; °5/ 3/1890, Turnhout, Verblijfplaats Herentals, Soldaat 2 kl, Stamnr: 107/55097, 7 (27) Linieregiment, 1 Bn. (2 Cie), + 26/10/1914, Ramskapelle, Nieuwpoort,

Storms, Jean François, zoon van Joseph (vader), en WUYTS Joanna (moeder); ongehuwd; °29/ 5/1893, Turnhout, metselaar, Verblijfplaats Kasterlee, Soldaat 2 kl, Stamnr: 105/58381, 5 Linieregiment, + 12/ 9/1914 Rotselaar

Van Eekert, Paul Jean Niclos Marie, zoon van Edouard (vader), en JANSSENS Helena Laurence Maria Josepha (moeder); ongehuwd; ° 11/ 2/1897, Turnhout, Verblijfplaats Antwerpen, Soldaat 2 kl, Stamnr: 105/63044, 5 Linieregiment, 1 Bn. (3 Cie), + 14/10/1918, Moorslede, West-Vlaanderen,

Van Gool, Jean, °18/ 8/1889, Turnhout, Soldaat, Stamnummer: 132/10368, 2 Karabiniers, + 6/ 9/1918 Boezinge, doodsoorzaak: vermist

Van Hooghten, Martijn, ° 8/10/1888, Turnhout, Verblijfplaats Antwerpen, Soldaat 2 kl, Stamnr: 106/69058, 2 Linieregiment, + 10/ 9/1914, Wijgmaal, Vlaams-Brabant, vermist

Van Santvoort Jean Leonard, °16/ 1/1883, Turnhout, Verblijfplaats Turnhout, Sergeant, Stamnr: 25499, Militaire eenheid: Genie, 2 Bn. (1 Cie Pioniers); + 10/10/1914, Kieldrecht, Beveren, vermist

Vandenheuvel, Jan Antoon, zoon van Corneel (vader), en MORTELMANS Maria Elisabeth (moeder); ongehuwd; ° 6/ 5/1896, Turnhout, Verblijfplaats Anderlecht, Soldaat 2 kl, Stamnr: 102/75457, 2 Linieregiment, 1 Bn. (3 Cie) + 24/ 1/1919, Anderlecht,

Vangorp, Martinus Adrianus, °14/ 5/1879, Turnhout, verblijfplaats Antwerpen, Beroep Trimmer, + 21/ 2/1916, in Noordzee

Verschueren, Aloïs; ° 6/ 5/1895, Turnhout, Verblijfplaats Turnhout, Hoestogenstraat(?); Soldaat 2 kl, Stamnr: 102/4096, 8 Linieregiment, 4 Bn. (16 Cie), + 2/10/1918, vermist

Transcriptie Schepenakte Turnhout - Verkoopovereenkomst stenen, 11 december 1452

Stadsarchief Turnhout, Schepenregister "651", folio 46 recto, Middelnederlands.

Anno LII XI in decembry heeft vercocht Jan Bertels Henric Claus Avonts vC voet stheens bruesseleers, goeden custbaren haerden stheen, den welke hy leveren sal tot Lyer opt lant tusschen dit ende Pinxten naest comend. Ende noch een half C vanden selften sthene die welke Henric Van Mispelyt schuldich was te leveren der kerken van Turnout, den welken hy aengenomen heeft te leveren inde stat van Henric Van Mispelyt, ende soe wanneer hy den selven stheen tot Lyer leveren wille opt lant soe sal hy dat hier laten weten Henric Claus Avonts voirs met enen brieve oft met i sekeren bode ende oft sake waer dat enich van hen beiden tot Lyer niet en quamen achter dat Jan dat Henric ghecondicht hadde die soude daer bliven ligghen op des anders cost, ende soe sal hem Henric voirs schuldich wesen te betalen terstont als voir CX vanden VC X en half gulden brabant gelts , ende voir dat half C die hy aen genomen heeft te betalen voir Henric Van Mispelyt i gouwen crone. Voir Jan Hoefkens en Claus Ruts.

Jef Van den Bergh

On(t)roerend erfgoednieuws

In september 2014 berichtten we over de herwaardering van de Lourdesgrot die vroeger toebehoorde aan het Sint-Jozefcollege. Eind oktober werd -zoals toen aangekondigd- een nieuw Mariabeeld geplaatst dat duidelijk van op de Nassaulaan zichtbaar is.

Schenking uitgebreid scoutsarchief

Op 3 november kon Taxandria opnieuw de hand leggen op een belangrijk archief. Dankzij oud-scouts van Sint-Frans, Remi Sterkens en Marie-Jeanne Prinsen, kwamen we in contact met oud-districtscommissaris en voormalig voorzitter van de oud-scoutsgroep TOS76, dhr. Joan Verheyen uit Turnhout. Hij verzamelde gedurende vele decennia alles wat betrekking had op scouting in de (Noorder-)Kempen. Ledenbladen, uitnodigingen, verslagen, fotoalbums, folders en krantenartikelen over scouting werden verzameld en netjes geordend.

Een aantal werden zelfs vakkundig door hem ingebonden. Al deze gegevens werden door Joan Verheyen geschonken aan de Taxandriakring die het op zijn beurt schenkt aan het Turnhoutse stadsarchief. Zo kunnen alle geïnteresseerden - na een nieuwe ordening en inventarisatie - deze rijke info in het stadsarchief raadplegen. Concreet gaat het over: Kontaktblad Gloed, 't Franske (St-Frans), Kribbels & Krabbels (St-Lucas), Totem (St-Victor), 't Gidsenkrantje (St-Godelieve), Scougi (André de Taeye Beerse), Scogikrantje (St-Franciscus en St-Clara), Ansaratje, 't Michieltje, Scoginoco (district Noorderkempen), Gouwpost Kempen, Taxander, Verslagen district Noorderkempen en gouw Kempen, Wie is Wie, uitnodigingen, kaarten, krantenknipsels en een deelarchief van Sint-Michiël. We danken dhr. Verheyen voor deze interessante schenking!

Boekbespreking: 40 jaar Vzw Technico

Sportvereniging Technico is een begrip in Turnhout. Het is de grootste sportclub van de stad, met negen verschillende beoefende sportdisciplines en rond 1.500 leden waarvan de helft jeugd. Nu publiceerde bestuurslid Jan Geivers een boek over de rijke geschiedenis. Vertrekend van het reilen en zeilen van vzw Technico volgt de auteur de verschillende sportclubs die er zijn (of er geweest zijn). Ze worden beschreven in alfabetische volgorde. De rechterpagina bevat steeds tekst, de linkerpagina foto's.

De geschiedenis van Technico gaat terug tot 1966 met de start van Technico Basket. In de jaren erna kwamen er nieuwe afdelingen bij, zoals Technico Handbal en Technico Voetbal. Om een goede werking te verzekeren, werd in 1974 de overkoepelende Vzw Technico opgericht. Nu zijn er negen afdelingen, de laatste opgerichte afdeling is Technico Petanque in 2003. Tennis en handbal hebben in 2006 opgehouden te bestaan. In het boek is erg waardevolle informatie verzameld zoals de samenstelling van de besturen vanaf het begin tot nu, een kort overzicht van de geschiedenis van elke afdeling en een overzicht van de gebruikte infrastructuur. De Technico sporthal (gebouwd in 1982) in de Smiskensstraat is algemeen bekend. Maar er is bijvoorbeeld ook een clubhuis kajak uit 1981 aan het kanaal Dessel-Schoten. Korfbal wordt dan weer gespeeld in het stadion van het stadspark. Ook organiseert Technico sportkampen op uiteenlopende locaties. Uit de huidige ledenaantallen blijkt het succes en het belang van Technico: zo heeft Technico Kajak van 1977 tot 2014 551 clubleden gehad, Technico Petanque zelfs 729 leden. Kortom, dit boek is zeker een aanwinst voor de Turnhoutse (sport)geschiedschrijving en verdient navolging door andere verenigingen.

N. Jan Geivers. *Technico*. Turnhout, 2015, 240 p., 10 euro. Te verkrijgen bij de Standaard Boekhandel in de Sint-Antoniusstraat.

Sam Van Clemen

Boekbespreking: IJsboerke

IJsboerke, de grootste en bekendste ijsfabrikant van ons land, viert in 2015 zijn tachtigste verjaardag. De bedrijfsleiding liet voor de gelegenheid een boek schrijven over de bedrijfsgeschiedenis door de voormalige sportjournalist Mark Vanlombeek. Hij baseerde zich op archiefmateriaal en vooral op interviews met leden van de familie Janssens, de huidige bedrijfsleiders, werknemers en wielrenners. Het boek bevat eigenlijk twee verhaallijnen die nauw met elkaar zijn verbonden: er is namelijk de ijsfabriek en er is de gelijknamige wielploeg die in de jaren '70 furore maakte.

Stichter van de fabriek was de legendarische Staf Janssens die al in 1935 als vijftienjarige met een kruiwagen door zijn geboortedorp Tielen trok om het ijs te verkopen dat zijn moeder had gemaakt. Op een dag zei een rijkswachter tegen hem: 'Hela, manneke, gaat 'ns opzij. Zeg, hoorde jij niet goed of wat? Ho, boerke daar, met uw ijskar, gaat opzij, zeg ik u, want de coureurs zijn daar.' Het bezorgde Staf de inspiratie voor de naam van zijn zaak. Met technische vernieuwingen zoals motorische bakfietsen en ijsmachines groeide deze geleidelijk. Uiteindelijk werd er in 1963 bouwgrond gekocht aan de Gierlebaan, op de plaats waar het bedrijf nu nog altijd staat. De opkomst van de diepvries en het diepvriesijs op het einde van de jaren '60 betekende de grote doorbraak. Verkoop huis aan huis en langs de baan met de bekende ijswagens deden de omzet groeien.

Om nationaal door te breken, had Staf Janssens een uithangbord nodig. Als wielervanaat besloot hij zijn kaarten te zetten op de wielersport, eerst nog als cosponsor later met een eigen wielerploeg die stevast reed in gele truien. Na een bescheiden start groeide de ploeg en steeg de naambekendheid van de sponsor. In 1974 zorgde Roger Swerts voor de eerste Belgische titel, in 1979 en 1980 was er weer een renner van IJsboerke Belgisch kampioen. De ploeg werd een echte topploeg met toprenners. Zo won Walter Godefroot in 1977 Bordeaux-Parijs, een jaar later deed Herman Van Springel dit nog eens over. In 1978 en 1979 was er winst in de Ronde van Vlaanderen (Godefroot) en schreef de Duitser Didi Thurau

Luik-Bastenaken-Luik op zijn naam. In 1980 droeg Rudy Pevenage in de Ronde van Frankrijk negen dagen het geel en won hij uiteindelijk de groene trui. Ook wonnen zijn ploegmakkers drie ritten. In 1980 stopte Janssens met de wielersponsoring: het had hem 100 miljoen BEF gekost. In totaal won IJsboerke 729 koersen. Later sponsorde IJsboerke nog in de sport, o.a. het succesrijke FC Tielen dat het schopte tot in de tweede voetbalklasse en ook jarenlang KFC Turnhout. Al die investeringen legden IJsboerke geen windeieren, want de omzet vertienvoudigde zowat.

Toch was het zeker niet allemaal rozengeur en maneschijn. Op 18 juli 1977 verwoestte een zware brand nagenoeg het hele bedrijf. Er volgde gelukkig een snelle wederopbouw en in 1980 draaide IJsboerke weer op volle toeren. IJsboerke was een echt familiebedrijf en het was niet meer dan logisch dat de drie zonen van Staf mee in de zaak stapten. Na diens overlijden in 1996 begon er echter een familieruzie over de erfenis. Albert Frère kocht IJsboerke, maar de fabriek ging de dieperik in. Overname door Glacio in 2013 betekende de redding en sindsdien begon (mede door een erg warme zomer) een nieuwe bloeiperiode. In 2013 kwam er overigens een definitief einde aan de 'home vending' van het diepvriesijs. Hiermee eindigt het verhaal van IJsboerke voorlopig. Het boek eindigt met een biografisch repertorium van alle renners die ooit deel uitmaakten van de wielerploeg. Zij waren massaal aanwezig tijdens de voorstelling van het boek, waar ze tal van fijne herinneringen konden ophalen.

Mark Vanlombeek. *IJsboerke: roomijs en wielrenners*. Leuven, 2015, Van Halewyck, 199 p., 18,90 euro.

Sam Van Clemen

Indexen Turnhoutse begijnen online

Een medewerker van Tram 41 scande in oktober een getypte index in van de Turnhoutse begijnen en de priesters op het begijnhof (15e-20e eeuw). Die indexen staan nu als PDF op de website van het stadsarchief: <http://www.stadsarchiefturnhout.be/nl/2432/content/4035/toegangen.html> Een zeer handige toegang voor wie meer info wil over een bepaalde begijn. Volgende links kan je aanklikken:

Begijnen in Turnhout (15e – 20e eeuw): index op familienaam A-G

Begijnen in Turnhout (15e – 20e eeuw): index op familienaam H-S

Begijnen in Turnhout (15e – 20e eeuw): index op familienaam T-Z

Priesters van het Begijnhof (15e – 20e eeuw): index op familienaam

Een beknopte levensschets van Benedictus Marie Leflot - Depelchin

“Op 23 april 1855 reed de eerste trein tussen Kontich en Turnhout !”

Benedictus Leflot wou deze nieuwe aanwinst voor de Kempen niet al te lang missen, en zag een weekje later, op 29 april 1855 in Westerlo het levenslicht. De ouders, Lambertus Leflot (geb. 17 aug. 1814) en Elisabeth Depelchin (geb. 8 juni 1819) waren dolblij met dit derde kindje, dat samen met zijn broertje Alfons (mei, 1853 – mei, 1918) en zusje Maria Catherina Louisa (februari, 1850) in Westerlo vlug opgroeide. Vader Lambertus Leflot werkte indertijd op het kasteel “de Merode” te Westerlo. Hij was dakwerker en uit oude documenten van het kasteel kan men opmaken dat hij destijds het dak van het kasteel meerdere malen hersteld heeft. Ook de ornamenten aan het plafond in de grote zaal van het kasteel zouden van de hand van de familie Leflot zijn.

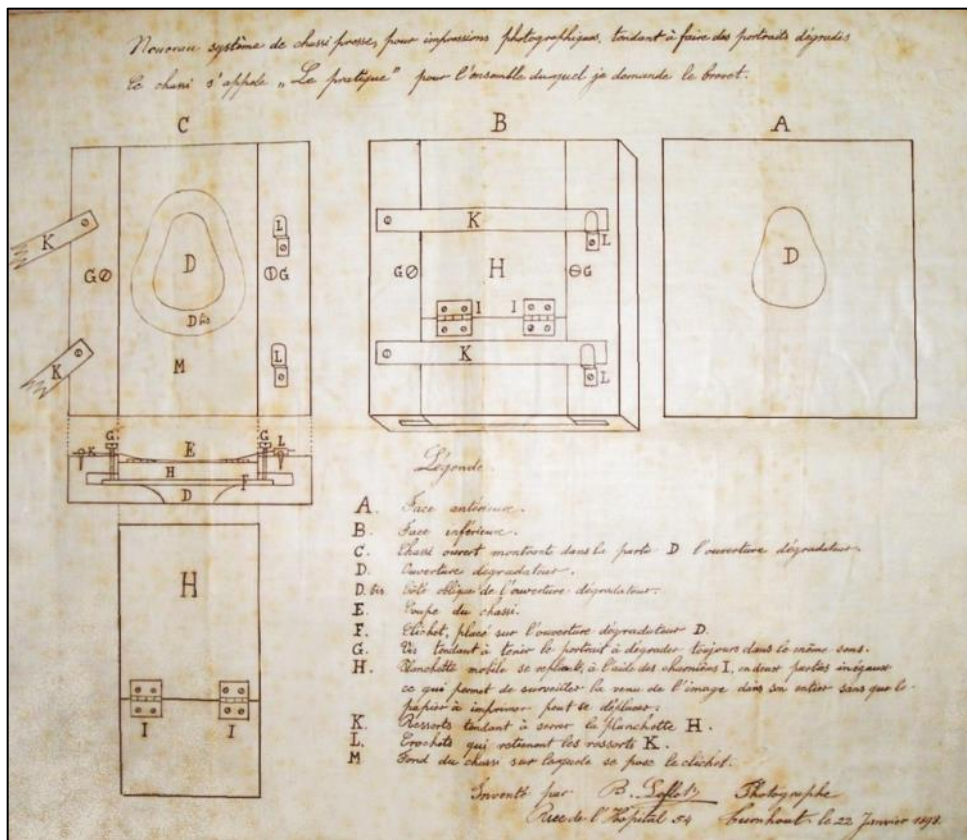

Op 18-jarige leeftijd begon Benoit zijn studies aan de Academie voor Schone Kunsten te Brussel. Spijtig genoeg is van zijn jaren hier in Brussel niet veel meer terug te vinden. Hij behaalde wel de eerste prijs in het tekenen, was heel mathematisch nauwkeurig, maar had te weinig poëzie ...

“Mathematische nauwkeurigheid ...”: Benoit experimenteerde heel veel met allerlei zelfgebouwde toestellen. Maakte plannen, ontwierp nieuwe fototechnische middelen, zoals het plan van een toestelletje om “des portraits dégradés” te maken (zie volgende blz.).

Niet alleen tekenkunst, schilderkunst en fotografie droegen zijn interesse weg. Muziek trok ook zijn aandacht en vol goede moed begon hij aan de ontwikkeling van zijn “*Système de piston à appliquer à toute embouchure d’instruments à musique ...*”

Zijn aandacht ging naar allerhande soorten instrumenten. Wij vernoemen hier slechts een klein toestelletje dat hij uitdacht om koperen muziekinstrumenten met tremolo te verrijken. Dit werktuigje, met heel wat ingewanden van een oude horloge voorzien, werd wettelijk gebrevetteerd.

Getekend: B. Leflot Photographe, Rue de l'Hôpital 54, Turnhout, le 22 Janvier 1898

Op 30 september 1881 ontving Benoit Leflot (26 jaar oud) van het "Ministère de l'Intérieur Direction Générale de l'Agriculture & de l'Industrie" een "Brevet de Perfectionnement" (nr.55778B) voor het ontwerpen van dit "hulpstuk van een trompet" Maar, zulke brevet was in die tijd niet gratis ... Dus, betaalde hij 20 goudfranken voor het "Brevet d'Invention / Quit-tance de payment" voor het "hulpstukje" (31/7/1882)

Uit briefwisseling met de heren *Burgelijke Ingenieurs Kapp en Quesnot, Boulevard Magenta 36 te Parijs*, kunnen we opmaken dat hij trachtte dit product te commercialiseren Spijtig, maar er bleek niet voldoende interesse voor het "fluitje" van Benoit .

Inventé et perfectionné par Benoit Leflot, Rue au Beurre 36 à Bruxelles

Verder lezen we in een krantenverslag van 1933:

“Van de andere kant brachten de schilderachtige hoekjes, de typieke boertjes, de schilderijen en de beeldhouwwerken, waarvoor de apparaat van M. Leflot kwam te staan hem op een gevorderde ouderdom terug tot de schilderkunst.

Hier nog meer dan uit zijn tekeningen verloor M. Leflot de geboren natuurkundige, zijn vrijheid, zijn persoonlijkheid. Hij copieerde slaafs maar goed. Schilderijen met tientallen vulde zijn atelier bij zijn afsterven. Onder den oorlog bood hem de schilderkunst een gelegenheid zijn patriotische gevoelens te uiten. Terwijl de Pruisen huishielden in het salon, schilderde M. Leflot de bijbelse Esther in vaderlandse kleuren met het bloedend afgehouden hoofd van Willem II in de handen een lamp met Belgische lint aan den staart dat een wolf aangindsen kant der beek den Ijzer uitdaagt. (Eerste Wereldoorlog 14-18)

De schilderkunst bracht M. Leflot tot het vak der encadreur en dit mag gezegd worden, dit vak verwerkte hij tot een waarachtige kunst. Wij hebben van hem kaders gezien met blad- en fruitversieringen die aan den beste van dien tijd moge getoest worden. Het vervaardigen van kaders bracht hem plaatser-decoratief, op welk gebied honderden motieven, vruchten, planten, symbolen, figuren uitgewerkt werden. Dit bracht hem tot het imiteren van griekse vazen. Niet enkel vazen ook oude gestyleerde meubels bekoorden M. Leflot en met schaaft en bijtel wist hij weer heel vaardig nette dingen te vervaardigen. Deze menigvuldige bedrijvigheden brachten de zoekenden geest van M. Leflot tot rust en vreden zelfs tot een

zeker kalm geluk. Dat geluk wilde hij andere laten genieten. Hij werd tijdens den oorlog feitelijk stichter en leider van den “Huisvlijt”. Het spreekt vanzelf dat zijn aanleg en zijn ambt M. Leflot maakten tot antiquair, folklorist, collectionneur. Oude boeken met gothische letter, oude prentjes, postkaarten met natuur en stedschoon interesseerden hem.”

B. Leflot was een ijverig lid van de Geschied- en Oudheidkundige Kring Taxandria. Hij was medeorganisator van de tentoonstelling van Oude Kunst in de Kempen te Turnhout in 1922, waarvan hij zorgvuldig alle documenten verzamelde. Ook op het neogotische huldebord van Taxandria (1931) dat de namen bevat van belangrijke donateurs prijkt Leflots naam, bovenaan op de derde rij (Zie eerste verdieping in het Taxandriamuseum).

Het museum bezit thans uit zijn atelier een aantal reusachtige foto's van allerhande stadsplechtigheden die een heel interessante illustratie geven van een ver vervlogen stadsleven, ... evenals het groot geschilderde portret van vroeger goed gekende Turnhoutse typen. Twee van deze schilderijen worden nog steeds in het depot van het Taxandriamuseum bewaard: het portret van Trieneke Poel en Maarten Brem (T1841) en het portret van Deken Van de Velde (T1840).

Chronologisch overzicht van het familiale leven, (in telegramstijl...):

- 29 april 1855: geboorte van Benedictus, Maria Leflot
- Op 18-jarige leeftijd studies aan de Academie voor Schone Kunsten te Brussel. Woonde in Brussel op verschillende adressen: Rue au Beurre, Rue de Terre Neuve
- 30 september 1881: uitreiking door het Ministère de l'Intérieur direction générale de l'Agriculture & de l'Industrie van een "Brevet de Perfectionnement" voor het ontwerpen van een hulpstukje voor een trompet ...
- 25 mei 1884: Benoit, op dat ogenblik 28 jaar oud, huwt met juffrouw Joanna, Maria Löw (geboren te Brussel op 23/6/1864 - gestorven te Turnhout op 30 augustus 1894)
- 10 oktober 1884: geboorte van eerste zontje, Joseph Corneille Leflot (Brussel)
- 12 april 1886: geboorte van een eerste dochtertje, **Ludovica Leflot**: mijn grootmoeder langs moeders zijde (Brussel)
- 17 juni 1886: verhuis van Elsene naar Turnhout, Herentalsstraat, 548
- 24 maart 1887: verhuis naar de Warandestraat, 49
- 3 november 1887: geboorte van Hubertus, Alphonse Leflot
- 15 mei 1889: geboorte van Bertha, Maria Leflot (ons later tante nonneke van Leuven)
- 9 september 1890: geboorte van een 5de kindje: Remigius, Joannes, Ludovicus Leflot
- 30 mei 1893: verhuis van de familie naar de Gasthuisstraat, 51
- 30 augustus 1894: een tragische dag: overlijden van zijn jonge vrouw, Joanna Maria Löw op de leeftijd van 30 jaar !
- 14 april 1896: Benoit Leflot huwt voor een tweede maal met Marie-Josephina Helsen (Westerlo)
- 9 april 1911: zoon Remigius overlijdt aan de bakkersziekte; één maand later overlijdt zijn broer Hubertus aan dezelfde ziekte.
- 5 mei 1913: verhuis van de Gasthuisstraat naar de de Merodelei 151
- 9 april 1919: de zoveelste verhuis van de de Merodelei 151 naar de Molenstraat 23!
- 26 juni 1926: Z. Em. Kardinaal van Roey zegent, ter gelegenheid van de Mariadagen in Turnhout, het Marie-

beeldje – *geschonken door B. Leflot* – op de hoek van de Molenstraat en de Kerkstraat.

- 3 maart 1932: overlijden van Benoit Leflot, op 76-jarige leeftijd.

Nawoord:

Waarschijnlijk hebben mijn overgrootouders nooit gedacht, dat er 100 jaar later nog zoveel aandacht aan zijn werk zou besteed worden.

*Achterkleinzoon Paul Thijs
voor de familie Leflot - Crols –Thijs*

Davidsfondslezing: WOI – Triomf of zwanenzang van de Belgische natiestaat door prof. dr. Bruno De Wever

Uit de “Groote Oorlog” ontstaat een nieuwe wereld zowel politiek, maatschappelijk als technologisch. Het vernielde Europa deelt zich op in nieuwe entiteiten. Ook in ons land veroorzaakt WOI een politieke barst. De Vlaamse beweging, gegroeid vanuit een democratische reflex en als verdediging van de volkstaal, evolueert voor een deel naar een rabiaat antibelgicisme dat tenslotte uitmondt in sympathie voor het Duitse autoritaire regime.

Prof. dr. Bruno De Wever (UGent), onderzoekt de achtergronden van de evolutie van het Vlaams-nationalisme tot een anti-Belgische afscheidingsbeweging. De Wever is verbonden aan de Vakgroep Geschiedenis van de Universiteit Gent.

Datum: dinsdag 24 november 2015 om 20 uur

Waar: Zaal Sint-Pietershoek (hoek Baron du Fourstraat-Schoolstraat) te Turnhout

Parking: Ingang E Heilig-Graf en aan de jeugdlokalen, Schoolstraat 25

Toegang: € 7,- per persoon, leden Davidsfonds en Markant: € 5,-.

Samenwerking: De Davidsfonds- en Markantafdelingen van Beerse, Turnhout en Vosselaar

Van Camp Michaël, Koningin Astridlaan 53 2300 Turnhout, turnhout@davidsfonds.net
014/41.51.46

Overlijdens

Afgelopen maanden werd ons melding gemaakt van enkele overlijdens die betrekking hebben op dierbare leden of personen die belangrijk waren voor de regio Turnhout.

Dhr. Jo Coppens (°Ekeren, 6 juli 1949), echtgenoot van mevr. Lut Smets, overleed in Turnhout op 27 augustus. Hij was als kleinzoon van Antoine Coppens zaakvoerder van deegwarenproducent Anco. De voorbije jaren was Jo Coppens o.a. voorzitter in handelszaken op de Rechtbank van Koophandel te Turnhout. Wij kennen hem vooral als de eerste voorzitter van de Museumraad van TRAM41. De theoretische uitbouw van dit “meerlocatiemuseum” gebeurde vanaf 2002-2003 onder zijn vleugels.

Mevrouw Godelieva Neyrinck (°10 augustus 1937), weduwe van dhr. Herman Loix, overleed thuis op 10 september. Zij nam enkele bestuursfuncties binnen het parochieteam van het H.Hart op zich. Bovendien was zij vele jaren de vaste typiste voor de opmaak van het Taxandria Jaarboek. Lieve was immers ooit kampioene sneltypen. (Volgens Guido Landuyt typte zij even snel, zo niet sneller, dan je kon spreken en haast zonder fouten.)

Mevrouw Jeanne De Kort (°Turnhout 29 maart 1931), weduwe van de heer Eugène Wauters overleed te Antwerpen op 26 oktober. Eugène Wauters (°1924 - + 2008) was niet enkel een gekend architect in Turnhout, maar was ook decennialang bestuurslid van de Taxandriakring. Vele jaren deed hij er de ledenadministratie.

In naam van het Taxandriabestuur bieden we de families onze oprechte deelneming aan en wensen we hen veel sterkte.

Schilderij: Terugkeer van de bedevaart naar Scherpenheuvel
Bernard De Pooter, 1928 (T01775, doek, olieverf, 46 cm x 60,3 cm)

De bedevaart trekt door de Herentalsstraat te Turnhout in 1928. Signatuur rechts onderaan 'Bern. De Pooter' en datering 1928.

M. Gielis, in: *Prov. Comm. voor Geschied- en Volkskunde, Jaarboek, 1999-2000*, p. 242-243 :

Bernard de Pooter overleed op 17 mei 1970 te Wilrijk. Hij had gestudeerd aan de tekenschool van Wilrijk en aan de Antwerpse Academie. In 1910 huwde hij Florentina Grootjans; het gezin kreeg 10 kinderen. Na een moeizaam beginjaar waarin hij als krantenverkoper zijn brood moest verdienen slaagde De Pooter er toch in met schilderen in het levensonderhoud van zijn gezin te kunnen voorzien. Jarenlang was hij voorzitter van de Wilrijkse Broederschap van OL Vrouw van Scherpenheuvel. In 1963 kwam Bernard De Pooter (toen 80 jaar oud) voor de 68e keer naar Scherpenheuvel. In 1928 ging De Pooter nogmaals naar Turnhout om er het werk 'Terugkeer van de processie van Scherpenheuvel te Turnhout' te

schilderen. Het schilderij toont de processie die door de Herentalsstraat trekt. De misdienaars, de 'maagdjes' en de pastoor die voorop lopen zijn hoogst waarschijnlijk de processie komen opwachten aan het begin van de bebouwde kom.

Dit doek fungeerde als affiche voor de 'Retrospectieve Bernard De Pooter, 1883-1970', te Wilrijk-Antwerpen van 25 augustus tot 9 september 1990. Achteraan op het doek staat een ex-libris van J.E.J. (kan. Jansen) (ontworpen door Strymans: in *Taxandria*, 1949, p.20, in memoriam). Dit schilderij was een gift van kan. J.E. Jansen aan het Taxandriamuseum.

Bernard De Pooter is geboren te Wilrijk op 10 februari 1883, als zoon van een boer en een melkverkoopster. De Pooter volgde een opleiding aan de Academie te Antwerpen o.l.v. P. Van Der Ouderaa, nadien nog gedurende drie jaar aan het Hoger Instituut aldaar. Hij schilderde portretten, figuren, landschappen, molens, Scheldehoekjes met boten, religieuze composities,... Hij vond de inspiratie voor zijn landschappen vooral in de Kempen. De Pooter was tevens werkzaam als kopiist van oude meesters. Religieus werk van hem vinden we o.m. in kerken te

Londerzeel, Beuzet/Namen en Mariakerke-aan-de-Schelde. Hij stierf te Wilrijk op 17 mei 1970.

Portret, bron: <http://www.schoonselhof.be>

Ook volgende werken van De Pooter bevinden zich in de collectie van het Taxandriamuseum. Bijna al deze kunstwerken werden in opdracht van (en met aanwijzingen van) J.E. Jansen en de Taxandriakring vervaardigd.

Olieverfschilderijen:

- Dokter Snieders bij de boeren op Schorvoort, 1923
- Theobalduskapel, Sint-Pieterskerk, Het oude stadhuis op de Grote Markt, De Botermarkt, Grote Markt Turnhout, 't Bezemklokje, Kasteel van Turnhout, alle gedateerd 1926; Begijnhof van Turnhout, s.d., waarschijnlijk 1926
- De Slag van Turnhout, 1928
- Kasteel van 's Gravenwezel, Lemen hut van Hulshout 1934
- Boerenverhuis met paard en huifkar te Meerle, s.d.

Pentekeningen:

- Grote Markt Turnhout, 1926
- Het klooster der Paters Minderbroeders te Turnhout, 1926

Pastelkrijttekening: een lemen hut of hoeve, 1927

Potloodtekening: Molen van Hallaar (Heist-op-den-Berg), 1927

Marie-Paule Peeters

Monument van de Eerste Wereldoorlog

In de reeks van beelden en monumenten van de Eerste Wereldoorlog (zie vorige nieuwsbrieven) kan uiteraard onderstaand monument niet ontbreken. In de Sint-Pieterskerk (als je binnenkomt via het hoofdportaal, direct rechts) bevindt zich de zgn. *Kapel der gesneuvelden*, grotendeels versholten achter een zwaar afsluithek uit hout en smeedwerk.

Centraal staat een barok altaar uit de 18de eeuw. Links bevindt zich een glasraam, gemaakt door G. Huygens uit Jette en geplaatst in 1931 met opschrift "Aan onze Helden". *In volle oorlog zegent het Heilig Hart een stervende soldaat aan wie een engel de palm der zege overhandigt.* Ook de wapenschilden van België (Eendracht maakt macht), Turnhout en van kardinaal Mercier (kenspreuk: Apostolus Jesu Christi) zijn afgebeeld. In de grote zwart marmeren plaat aan de buitenmuur zijn de namen van de gesneuvelde soldaten uit de Eerste Wereldoorlog gegrift.

Bron: o.a. E. Van Autenboer, *De dekanale Sint-Pieterskerk van Turnhout*, Turnhout, 1992.

Ziekte en zorg in de Kempen. Renier Snieders, geneesheer in de 19de eeuw

Midden november verscheen bij Brepols een gedetailleerd verslag van ellende, ziekte en leed in het 19de-eeuwse Turnhout door Renier Snieders, geneesheer, ambtenaar en schrijver in deze stad. Dr. Jan Renier Snieders (1812-1888) was naast huisarts, verloskundige en chirurg in de regio Turnhout ook wetsdokter en expert in dienst van de overheid en tevens bescheiden romancier. Deze Nederlandse dokter laat een zeer uitgebreid archief na: zijn cursussen, brieven en notities uit zijn privépraktijk, zijn verslagen voor de overheid en zijn romans. Door Snieders' unieke positie geven deze archiefbronnen een bijzondere inzicht in het dagelijkse leven van de 'gewone man' in Turnhout en de Kempen op de overgang naar moderniteit. De bittere armoede, de schokkende leefomstandigheden en de harde impact van de industrialisatie in deze afgelegen regio.

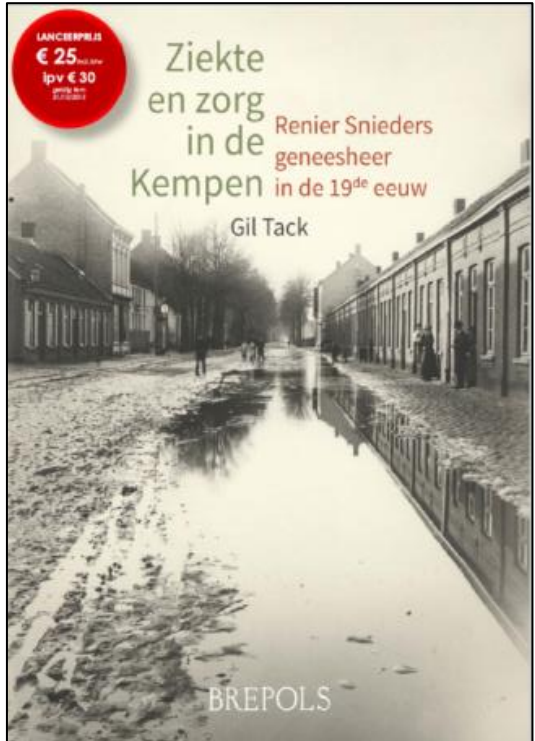
Snieders' archiefbronnen zijn door Gil Tack verwerkt tot een boeiend relaas dat verrassend, aangrijpend en soms schokkend is. De documenten, die focussen op zieken, personen in moeilijkheden uit de onderlaag van de maatschappij, geven weer wat de mensen uit Turnhout en omgeving 150 jaar geleden doormaakten. Gil Tack weet hun leed helder te plaatsen binnen de bredere maatschappelijke evoluties in het België van de 19de eeuw. Een opmerkelijke studie dus op de grens van sociale geschiedschrijving, medische historiografie en erfgoedpraktijk.

Snieders' archiefbronnen zijn door Gil Tack verwerkt tot een boeiend relaas dat verrassend, aangrijpend en soms schokkend is. De documenten, die focussen op zieken, personen in moeilijkheden uit de onderlaag van de maatschappij, geven weer wat de mensen uit Turnhout en omgeving 150 jaar geleden doormaakten. Gil Tack weet hun leed helder te plaatsen binnen de bredere maatschappelijke evoluties in het België van de 19de eeuw. Een opmerkelijke studie dus op de grens van sociale geschiedschrijving, medische historiografie en erfgoedpraktijk.

240 p., 80 b/w ill., 2015, Lanceerprijs: € 25 (tem 31/12/2015)

Een bespreking van deze publicatie door onze vaste recensent, Sam van Clemen, kan u in de volgende Taxandria Nieuws lezen.

Nieuwsbrief Taxandria 4, 2015

Aanwinsten nieuwe boeken

Wetenschappelijke Stadsbibliotheek Taxandria

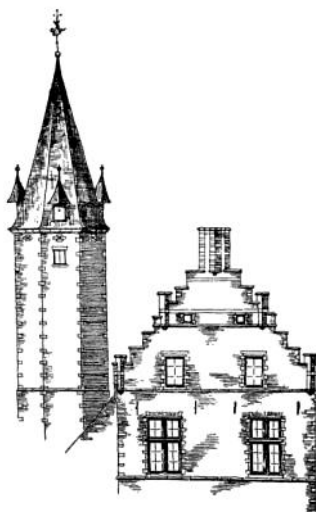
Het stadsarchief van Turnhout bevat een zeer rijke wetenschappelijke **bibliotheek** die haar oorsprong vindt bij de Taxandriakring en de privébibliotheek van kanunnik J.E. Jansen. Volgende aanwinsten werden de voorbije weken toegevoegd.

- Portret van de Molse voetbalclub Racing Mol-Wezel. Kroniek van een aangekondigd afscheid, Geys Stijn, Mol, Moldavo vzw, 2015.
- 60 jaar vliegen in Weelde tussen historiek en anekdotes, Jansens André en Dirk, Weelde, 2014.
- Den troep. Verhalen over een halve eeuw legerdienst, Nasser Lina, Leuven, Van Halewyck, 2013.
- Het spel van de macht. De familie van Broecheven en de politieke en economische elite in 's-Hertogenbosch tussen 1579 en 1629, Cöp Wim, Hilversum, 2014.
- Vuil vel. Veertig Vlaamse volkssprookjes, de Sterck Marita, 2015.
- Boter bij de vis. Landbouw en voeding tijdens de Eerste Wereldoorlog, Demasure Brecht, Leuven, 2014.
- Vergeten monolieten / Henri Lavigne mei 1940, de strijd aan de vooruitgeschoven stelling of grensstelling / een moedig Frans soldaat geeft zijn leven, Majewski Dries, Mol, 2015.
- Toegang tot de registers van burgerlijke stand en bevolking, Schram Frankie, Brussel.
- In de ban van de reuzen 45 Turnhoutse reuzen, Dries Rita, Tack Gil, Turnhoutse Reuzenclub & Bezemklokje, 2015.
- De Opstand in de Nederlanden 1568-1648. De Tachtigjarige Oorlog in woord en beeld, Van der Lem Anton, 2014.
- Aan vergetelheid ontruikt. Een bloemlezing van Stadsdichters uit Nederland en Vlaanderen, 2015.
- Ziekte en zorg in de Kempen. Renier Snieders, geneesheer in de 19de eeuw, Tack Gil, Turnhout, 2015.
- Vlaams-Brabant drinkt. Bier- en jenevercultuur sinds 1800, Tollet Annelies, Antwerpen, 2015.
- Gorp en Rovers, van leengoed tot landgoed. De ontwikkeling van een woest heidegebied in de middeleeuwen tot een bloeiende modelboererij en bosexploitatiemaatschappij, Van Gils, Frank & Jef, Goirle, 2015.

Foto (voorlopig?) onbekend nummer 21

Het stadsarchief van Turnhout bevat heel wat foto's waarvan de inhoud onbekend is. Hieronder ziet u twee foto's, de eerste van ca 1970-1980 en de tweede van ca 1930-1950 met onbekende gebouwen. Waar bevindt zich dit verlaten fabriekspand en landhuis (ergens in de Kempen)? Herkent u de gebouwen op onderstaande foto's? Stuur uw antwoord naar taxandriavzw@gmail.com met vermelding van nummer 21. Alvast bedankt.

**Vlaamse
overheid**

